

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Německé přípravy na odražení spojenecké invaze

Tomáš Sak

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd
Studijní program Historické vědy
Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Německé přípravy na odražení spojenecké invaze

Tomáš Sak

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph.D.

Katedra historických věd

Filozofická fakulta Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Tímto bych chtěl poděkovat panu PhDr. Romanu Kodetovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky, které mi během psaní poskytoval.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Obsah

Úvod.....	6
1 Německé neúspěchy a obrat ve válce.....	10
1.1 Porážka na východní frontě.....	10
1.2 Ztráta severní Afriky.....	12
1.3 Ústup na obou frontách.....	13
2 Atlantický val.....	15
2.1 Stavba.....	15
2.2 Jednotlivé úseky valu.....	21
2.3 Rozdělení opevnění.....	27
2.4 Jiné valy.....	31
3 Struktura německých ozbrojených sil.....	34
3.1 Německá armáda.....	34
3.2 Jednotky v Normandii.....	37
3.3 Výzbroj a vybavení, porovnání se Spojenci.....	40
3.4 Polní maršálové.....	43
3.5 Plány a strategie na odražení invaze.....	44
4 Vylodění v Normandii.....	47
4.1 Situace před invazí.....	47
4.2 Výsledek invaze a jeho důsledky na průběh války.....	48
Závěr.....	53
Seznam zkratk.....	57
Bibliografie.....	59
Resumé česky.....	61
Resumé anglicky.....	62

Úvod

Student se v této bakalářské práci zabývá německými přípravami na odražení spojenecké invaze, především výstavbou Atlantického valu. Hlavní časový rámec počíná roku 1942, kdy nastal zásadní zvrát v průběhu celé Druhé světové války. Zároveň v témže roce byly zahájeny hlavní stavební práce na samotném valu. Po časové přímce se postupně přemísťuje až k samotnému spojeneckému vylodění v Normandii, které se uskutečnilo 6. června 1944. Autor se zaměřil na jednotlivé etapy a části výstavby v chronologickém pořadí. Rozdělil je z několika hledisek a podrobně rozebral. Pochopitelně se nezabýval pouze samotnou výstavbou Atlantického valu, ale rozebral rovněž otázky, které s ní bezprostředně souvisely. Student se věnoval také obráncům, kteří na valu sloužili. Zaobírá se stavy jednotek a jejich celkovou bojeschopností. V závěru pak shrnul výsledek samotné invaze a její dopad na průběh celé války.

Autor si jako hlavní cíl bakalářské práce klade vysvětlit čtenáři, jak se němečtí obránci připravovali na odražení spojenecké invaze. Chce ukázat rozdíly ve výstavbě Atlantického valu mezi jednotlivými úseky a obeznámit čtenáře, k jakému účelu byly využívány. Rovněž mu chce shrnout typy tvrzí, které se na pobřeží vyskytovaly. Student by rád čtenáře obeznámil i se samotnými obránci, kteří na valu působili. Rovněž by chtěl porovnat obránce se Spojenci v několika ohledech: především ve vybavení, výstroji a technice, která se na invazi podílela. Dále chce čtenáři popsat, jak vypadala situace bezprostředně před vyloděním a rozebrat důvody, které nakonec vedly k prolomení německé obrany na atlantickém pobřeží.

Struktura práce je rozdělena na několik kapitol a podkapitol, v nichž se autor zaměřil na podrobný rozbor daného tématu. V úvodní kapitole je čtenář seznámen s historickým kontextem, který předcházela samotnému tématu práce. Student začíná s rozbohem událostí, které se odehrály v bitvě u Stalingradu. „*Stalingrad znamenal konec německých úspěchů a bod obratu ve vývoji druhé světové války.*“¹ Následuje popis německého ústupu na východní frontě, v severní Africe a v Itálii. Student se v této části zastavuje v polovině roku 1944 a pozvolně se přesouvá do západní Evropy, kde již vrcholí přípravy na odražení spojenecké invaze. Stručně shrnuje, jaký vliv měla tato rozhodující bitva na průběh celé války, a jaký důsledek měly jednotlivé porážky na již zmíněných frontách pro Třetí říši.

¹ NIGEL, Thomas, *Německá armáda za druhé světové války*, Brno 2007, s. 118.

Ve stěžejní kapitole se autor zaměřil na samotnou výstavbu Atlantického valu a situace, které tomu předcházely. Ve svém popisu postupuje chronologicky a začíná již rokem 1940, kdy na atlantickém pobřeží byla zahájena výstavba prvních tvrzí. Tato opevnění však ještě nebyla součástí samotného valu, ale měly pomoci při invazi do Velké Británie. Poté se především věnuje roku 1942, kdy byla oficiálně zahájena stavba valu. Student rozebírá důvody, které Hitlera vedly k zahájení takového gigantického projektu. V práci zanalyzuje také Todtovu organizaci, které byla výstavba valu svěřena. Samotný Atlantický val, aby čtenář porozuměl jeho struktuře a významu, musí být rozebrán z několika pohledů. O to se autor pokouší hned v následující podkapitole, která je zaměřena na jednotlivé úseky valu. Stručně shrnul výstavbu v Belgii, Nizozemsku, severním Německu, Dánsku a Norsku. Mnohem podrobněji se však zabýval úsekem ve Francii, kde bylo opevnění nejsilnější, neboť její severozápadní část se nacházela v blízkosti Britských ostrovů. Nejpodrobněji se samozřejmě zaobírá oblastí v Pas-de-Calais, kde Němci předpokládali invazi a Normandií, kde se nakonec samotné vylodění uskutečnilo.

V následující podkapitole student seznamuje čtenáře s jednotlivými typy tvrzí, které se vyskytovaly po celé délce pobřeží. A to pozemními, námořními a protivzdušnými. Pro lepší orientaci autor v závěru této části vysvětlil označení oblastí a jednotlivé třídění samotných tvrzí a bunkrů. Rovněž popisuje i jiné valy, jako byly například Západní val, nebo Maginotova linie. Čtenář tak má možnost porovnat jednotlivé obranné linie a udělat si na ně osobní názor. Sám si pak může utvořit vlastní představu, o jak velký stavební projekt se jednalo v porovnání s těmi ostatními. Rozborem těchto valů se mu naskytla možnost porovnat je také v oblasti výzbroje a vybavení jednotlivých bunkrů, přičemž zjišťuje, že se v některých částech z velké míry shodují.

Student se v práci nemohl zabývat jen výstavbou samotného valu. Velkou pozornost musel také věnovat samotným obráncům, kteří byli nedílnou součástí německé obrany na pobřeží. Bez těchto mužů by opevnění, které budovali několik let, bylo jen mrháním peněz a stavebního materiálu. Autor z počátku zanalyzoval celkovou strukturu německých ozbrojených sil a postupně se více zaobíral charakteristikou jednotlivých vojenských útvarů. Především konkrétními jednotkami, které se zúčastnily invazních bojů. Jako příklad podrobně rozebírá jednu určitou divizi, která byla umístěna na vylodovacích plážích. Pro čtenáře tak vzniká možnost zjistit, jaká byla situace na pobřeží těsně před spojeneckou invazí z pohledu německého vojáka. V práci nemůžou

být opomenuty ani polovojenské organizace, které se na výstavbě, nebo obraně valu rovněž podílely. Mezi ně lze například zařadit Todtovu organizaci, nebo jednotky SS.

Autor také věnoval samostatnou podkapitolu německé výzbroji a výstroji, kterou obránci používali. Voják, aby mohl plnit svoje povinnosti, musí být náležitě vybaven. Aby student zjistil, zda německé vybavení bylo dostačující, srovnal ho se spojeneckým a vyhodnotil klady a zápory obou armád. Čtenář si tak může udělat reálnou představu o tom, co všechno vojáci používali a jakými zbraněmi se bránili. Autor porovnává oděv, osobní vybavení, pěchotní zbraně a také vybranou těžkou techniku. Vysvětluje, na základě svého srovnání obou armád, v čem Wehrmacht zaostával a v čem Spojence naopak převyšoval. V následující podkapitole student stručně shrnul životopisy dvou nejvýznamnějších generálů, kteří se na obraně pobřeží podíleli. Byli jimi polní maršálové Rundstedt a Rommel. S těmito osobnostmi je také rozebrána vojenská strategie, kterou při obraně preferovali. Autor v této části vysvětluje, že bylo hned několik variant na odražení spojenecké invaze. Čtenář se tak dozvídá, že ohledně obranné strategie, byly v německém vedení velké rozdíly, které nakonec nesly svůj podíl na neúspěchu bitvy o Normandii. V závěru této kapitoly zhodnocuje situaci obránců bezprostředně před invazí.

V poslední kapitole se student zabývá samotným průběhem spojeneckého vyloďení v Normandii. Rozebírá jak německou, tak i spojeneckou stranu. Uvedl jednotlivé statistiky úvodního dne i celé bitvy, jak mezi ztrátami na životech, tak v technice. Aby se nezaobíral jen dnem D a spojil jednotlivé kontexty celého vyloďení, shrnul průběh dalších dnů až do konečného osvobození Paříže. Na závěr této kapitoly rozebral důsledek, jaký měla tato operace pro další vývoj války.

Práce vychází z více než tří desítek zdrojů, které jsou použity v různém rozsahu. Nejstěžejnějším zdrojem se pro studenta stalo dílo Vladimíra Kupky s názvem: Atlantický val. V této publikaci využil kapitoly, které se věnovaly historii výstavby opevnění v jednotlivých oblastech. V tomto díle jsou také velmi podrobně rozebrány vyloďovací pláže Omaha, Utah, Gold, Juno a Sword na kterých se Spojenci vylodili. Autor využil také kapitoly, které se věnovaly rozdělení valu, a to z několika hledisek. Důležitou částí se rovněž stala kapitola, která se zabírala tříděním a označením jednotlivých bunkrů. Díky této části mohl student porozumět kódovým označením a snáze s nimi seznámit čtenáře. V této publikaci se rovněž nacházelo velké množství statistických údajů, které ve velké míře zužitkoval. Poznatky, které autor získal z této publikace, mohl rozšířit díky dvěma dílům Stevena Zalogy s názvy: Atlantický val

Francie a Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko. Tyto knihy si jsou velice podobné. Nejvýraznější rozdíl mezi nimi je však ten, že se každá zabývá odlišnými úseky opevnění. V podstatné míře se shodují s předešlou publikací, ale na rozdíl od ní se více zaměřují na samotné obránce, kteří na valu působili. Velkým přínosem těchto děl, byla také jejich bohatá obrazová příloha, která studentovi pomohla s pochopením jednotlivých tvrzí. Nejvíce využil samozřejmě poznatky o Normandii a Pas-de-Calais. Z těchto publikací využil i informace, které se dozvěděl o Todtově organizaci a jejím postupu při výstavbě valu.

V kapitolách, které se zabývají německými ozbrojenými silami, autor vychází především z knihy Davida Stoneho s titulem: Hitlerova armáda 1939–1945. Využívá hlavně všeobecné informace o německé armádě, které se zde vyskytují. Zabývá se kapitolami o Wehrmachtu a jeho struktuře. Student zužitkuje také poznatky o německé výzbroji a představí je čtenáři. Díky knize s názvem: Německá armáda za druhé světové války od Thomase Nigela, mohl autor podrobit rozboru také konkrétní jednotky, které se nacházely na atlantickém pobřeží. Nejvíce se však pochopitelně zaměřil na ty kapitoly, které se zabývaly jednotkami v Normandii. Mimo to mohl využít i pasáže, které byly o historii samotného Wehrmachtu. Nicméně obě tato díla popisovala spíše všeobecnosti, než konkrétní detaily. Proto se student také rozhodl využít dílo od Vince Milana s titulem: Válka v Normandii. Z této knihy využil především ty části, které mu poskytly konkrétní informace o mužích, kteří sloužili na Atlantickém valu. Díky těmto poznatkům mohl autor lépe pochopit atmosféru, která na pobřeží panovala těsně před invazí. V této publikaci získal také informace o německé výstroji a výzbroji. Mimo to, se ale také dozvěděl o té spojenecké a mohl je tak mezi sebou porovnat, což výraznou měrou zpestřilo charakter celé této kapitoly. Autor tak mohl pro čtenáře zprostředkovat představu o připravenosti obou armád.

Poslední významnější publikací, kterou student ve větší míře používal, bylo dílo s názvem: Bitvy druhé světové války od Nigela Cawthorna. Z této knihy vybíral kapitoly, které spíše propojovaly jednotlivé kontexty v celé práci. Díky této publikaci je práce kompaktnější a vytváří plynulé přechody z jednotlivých kapitol a podkapitol. Autor zužitkoval také pasáže, které vypovídají o průběhu samotné invaze. Proto ji také student využil v závěrečné kapitole, která se právě zabývá situací po vylodění.

1 Německé neúspěchy a obrat ve válce

1.1 Porážka na východní frontě

Přelomovým milníkem Druhé světové války se zřejmě stala bitva o Stalingrad, která probíhala od července 1942 do února 1943, kdy se německé jednotky vzdaly. Toto důležité průmyslové město, ležící na řece Volze, bylo pro Rudou armádu klíčové. Kdyby padlo do německých rukou, otevřela by se tím přímá cesta k obklíčení Moskvy, následnému postupu dále na východ a do ropných oblastí na jihovýchodě. Pro Hitlera byl Stalingrad důležitý i z jiného hlediska. „*Byl symbolem komunismu, a musel být proto rozdrčen. Navíc to bylo důležité středisko masové zbrojní výroby.*“² Německo, které bylo zvyklé z minulých let na taktiku bleskové války a rychlého postupu, se muselo u Stalingradu přizpůsobit zcela nové taktice. A to pomalému postupu v těžkých podmínkách. Toto namáhavé a zdoluhavé postupování německé jednotky doslova ničilo. Houževnatý odpor, který kladla Rudá armáda, jim působil těžké ztráty na životech i materiálu. Z tohoto důvodu musel Hitler neustále přesouvat své záložní divize z Francie na východní frontu. Tento přesun mu v této době nečinil nijak velké potíže, neboť využil faktu, že neválčil na druhé frontě v Evropě a věděl, že se v brzké době ani neotevře. Wehrmacht se definitivně zastavil v listopadu 1942, kdy měl téměř celé město pod svojí kontrolou. V té době shromáždila Rudá armáda své zálohy a začala mohutný protiútok, který Němci neočekávali, neboť se domnívali, že Sovětský svaz byl na pokraji zhroutil. Německá armáda zřejmě natolik uvěřila vlastní propagandě, že si nepřipouštěla nic jiného, než vítězství.³

„*Pro Hitlera se Stalingrad stal místem, kde válka měla být buď vyhrána, nebo prohrána.*“⁴ Díky této jeho neústupnosti, posílal další a další posily, které měly město udržet za každou cenu. Tato cena se časem ukázala jako velmi vysoká. Nejen že prohrál samotnou bitvu a jeho ústup se zastavil až na Ukrajině, ale ztráty na životech se počítaly na statisíce. Mimo lidských sil Němci ztratili i nespočetné množství vojenské techniky. Goebelsova propaganda však hlásala zcela něco jiného. Vyzdvihovala německé hrdinství a vítězné střety s nepřítelem. Měla pozvednout klesající morálku, jak mezi civilním obyvatelstvem v Německu, tak i mezi vojáky, kteří měli být odvelení na východní frontu. Tito muži však měli strach z nepřítele, který se začal mstít za zvěrstva,

² CAWTHORN, Nigel, *Bitvy Druhé světové války*, Frýdek – Místek 2007, s. 88.

³ MYŠKA, Ludvík, *Druhá světová válka, stručné dějiny*, Praha 1985, s. 226–236.

⁴ CAWTHORN, s. 93.

kterých se dopouštěly jednotky SS na civilním obyvatelstvu. Ústup byl řízen formou spálené země, jak nařídil Himmler ve svém dopise: „*je nutné, aby při vyklizování ukrajinských oblastí nezůstal na místě jediný člověk, jediný kus dobytka, jediný metrický cent obilí a jediná kolejnice, aby nezůstal v neporušeném stavu jediný dům, jediný důl, který by nebyl na celá léta vyřazen z provozu, a jediná studna, která by nebyla otrávena*“.^{5 6}

Největším nacistickým pokusem, jak zabránit zkáze, bylo vyhlášení totální mobilizace. Tato poslední snaha, jak nahradit vysoké ztráty z této oblasti, povolala do zbraně téměř veškeré obyvatelstvo. Muži, kteří byli předtím nevhodní pro nástup do vojenské služby, ať už to bylo jejich věkem, nebo fyzickým stavem, nyní narukovali. Množství nových vojáků bylo obrovské. Kvantita se však nepříznivě podepsala na kvalitě. Nedostatek lidí byl takový, že lidé byli sváženi ze všech koutů Evropy. Ženy byly povolány do továren na výrobu nové techniky, ale i do ostatních odvětví výroby, jako bylo například potravinářství či textilnictví. Hitler zavedl do boje i několik technických novinek, jako byly například tanky Tiger (PzKpfw VI), Panther (PzKpfw V), nebo letadla Focke–Wulf 190, které byly mnohem lepší než sovětské stroje. Rudá armáda však tyto technické nedostatky doháněla kvantitou, která už byla mnohem vyšší než ta německá. Další omezení, které přinesla totální mobilizace, byl přidělový systém. Civilní obyvatelstvo v Německu tak začalo pociťovat důsledky války na vlastní kůži. Bylo to zvláště patrné, když spojenecké letectvo začalo podnikat nálety na průmyslové oblasti v Německu. Hospodářství celého státu se tak muselo přizpůsobit zcela novým válečným podmínkám. Podniky byly zmonopolizované v tzv. říšské sdružení, které se výhradně zaměřilo jen na válečnou výrobu. Cíl byl jednoznačný. Předčít Sovětský svaz. Této vysněné mety se jim však již nikdy nepodařilo dosáhnout.⁷

Wehrmacht se nyní ocitl v hluboké defenzivě. Nedílnou součástí jeho problémů byly také diverzní a záškodnické akce partyzánů v německém týlu. Zaměřovali se především na ničení dopravní infrastruktury, čímž značně komplikovali přesuny záloh a hlavně zásob, kterých byl nedostatek. Německé jednotky na tom byly tak špatně, že občas musely i okrádat své padlé spolubojovníky, aby vůbec přežily v krutých ruských podmínkách. Tyto nepříznivé faktory samozřejmě měly špatný vliv i na morálku vojáků, což se začalo projevovat zvýšenou dezercí a nechutí dále bojovat pro věc, ve

⁵ MYŠKA, s. 260.

⁶ Tamtéž, s. 236–242.

⁷ Tamtéž, s. 243an.

kteřou už přestávali věřit. „Proto mnozí z nich se v zajetí připojili k výboru „Svobodné Německo“, který byl v Sovětském svazu utvořen z různých protifašistických skupin a jedinců.“⁸ Vznikaly také národní odboje z okupovaných států, které se přidávaly na stranu Spojenců. Bojovaly v Sovětském svazu, Africe a později i v západní Evropě.⁹

„Stalingrad byl rozhodující bitvou na východní frontě. Pokořil to, co se dříve pokládalo za neporazitelnou německou armádu.“¹⁰ Tato bitva přinesla velký mezinárodní ohlas a naději pro porobené národy. Byla to vzpruha především z psychologického hlediska, poněvadž Wehrmacht i navzdory těžké porážce, dále disponoval obrovskou armádou. Pochopitelně to negativně ovlivnilo i Třetí říši, která doposud znala jen vítězství.¹¹

1.2 Ztráta severní Afriky

Ve stejnou dobu, kdy probíhaly boje o Stalingrad, začala Panzerarmee Afrika ustupovat i v této oblasti. Obrat nastal v říjnu 1942 v bitvě o El Alamein, kde britské jednotky převzaly iniciativu bojů, jež byly o měsíc později podpořeny vyloděním Američanů v Maroku a Alžírsku. Panzerarmee Afrika nemohla být efektivně zásobována, poněvadž většina posil mířila do SSSR, kde byly více zapotřebí. Německé jednotky tak byly nuceny ustoupit až do Tuniska, kde vzdorovaly dvojnásobné spojenecké převaze. Tento ústup se zastavil až na Marethské linii, kterou nechal vybudovat Rommel na tuniské hranici. Díky lepší technice a větším zkušenostem, které měla německá armáda nad Spojenci, se dokázala bránit ještě několik měsíců. Teprve v březnu 1943 nastal průlom německých linií, kterým pak nezbylo nic jiného, než se v květnu 1943 vzdát. „Porážkou vojsk mocností osy v Tunisku skončily válečné akce v severní Africe.“^{12 13}

Pro Hitlera tak vyvstal další výrazný problém. Nikoli však ze ztráty severní Afriky jako takové, ale z ohrožení svého nejsilnějšího spojence Itálie, která začala ztrácet velké množství svých jednotek. Mimo to, se zde začala šířit silná vlna protifašistických hnutí, které byly zaměřeny proti Mussolinimu. Itálii tak reálně hrozilo, že bude muset dříve či později vystoupit z války, což bylo pro Hitlera nepřijatelné.

⁸ ŠNEJDÁREK, Antonín, *Druhá světová válka*, Praha 1960, s. 160.

⁹ Tamtéž, s. 161–164.

¹⁰ CAWTHORN, s. 103.

¹¹ DAVIES, Norman, *Evropa ve válce 1939–1945, žádné jednoduché vítězství*, Praha 2007, s. 115–118.

¹² MYŠKA, s. 283.

¹³ ČEJKA, Eduard, *Velký přelom*, Praha 1988, s. 410–415, 417–419.

Podle toho také začal jednat. V této době nastala pro německé velení další otázka. Kde čekat spojenecké vylodění.¹⁴

1.3 Ústup na obou frontách

Červenec 1943 se stal další pohromou pro nacistické Německo. Hitler díky totální mobilizaci zformoval obrovskou armádu, s kterou chtěl odvrátit negativní situaci na východní frontě. Protiútok provedl v ukrajinské oblasti kolem Kursku. Navzdory počátečním úspěchům, byla operace Rudou armádou zastavena a následný protiútok začal Wehrmacht opět tlačit k ústupu. „*Byl to soumrak nacistického východního tažení. Wehrmacht definitivně ztratil strategickou iniciativu.*“¹⁵ Od teď musel přijmout novou taktiku boje, a to defenzivní. Tyto německé neúspěchy samozřejmě přispěly k posílení protifašistické koalice. V téže době se Spojenci vylodili na Sicílii, kde se jim italské jednotky, znechucené válkou, raději dobrovolně vzdaly. V Itálii samotné byla mezitím svržena Mussoliniho diktatura. Hitler na to musel ihned reagovat jednáním s nově vzniklou italskou vládou, která ho sice ujistila, že zůstává na jeho straně, ale on přesto raději začal posilovat zdejší jednotky. V září, kdy se spojenecká vojska vylodila na Apeninském poloostrově, Itálie vystoupila po tajných jednáních z války. „*Nebylo třeba mnoho k tomu, aby Italové, kteří měli války dost, využili takové příležitosti.*“¹⁶ Hitler se sice snažil dosadit Mussoliniho zpět do čela vlády, dokonce ho i vysvobodil ze zajetí, ale nakonec musel nařídít odzbrojení italských jednotek. O měsíc později pak přišla další rána pro nacistické Německo v podobě vyhlášení války ze strany Itálie. Jejich nejsilnější spojenec se obrátil proti nim, a oni se tak na evropském kontinentě museli spolehnout převážně už jen sami na sebe, poněvadž balkánské země nepředstavovaly pro Spojence tak velkou hrozbu, jako právě Itálie.¹⁷

Italská fronta nebyla pro Hitlera zase tak důležitá, jako ta východní. Wehrmacht se přesunul na linii k Monte Cassinu před Římem, kde vzdoroval téměř půl roku. Do Říma se Spojenci dostali až na počátku června 1944. Hitler věděl, že nemá smysl se touto linií nijak více zabývat, neboť za ní byla další. A to Alpy, přes které si byl jist, že Spojenci nepřejdou. Tato fronta sice nebyla největší hrozbou, ale „*zbavila Říši jejího*

¹⁴ Tamtéž, s. 428–430.

¹⁵ Tamtéž, s. 522.

¹⁶ ŠNEJDÁREK, s. 180.

¹⁷ CAWTHORN, s. 136–138.

*nej důležitějšího spojence a poutala německou armádu v době, kdy jí bylo potřeba jinde“.*¹⁸ O to větší starosti měla s východní frontou.¹⁹

Po prohrané ofenzívě u Kurska, se Wehrmachtu jen stěží dařilo držet obranné postavení. Proto Rudé armádě co nejvíce znepríjemnili postup. „*Zapalovali všechny domy, bořili všechny mosty, brali všechno jídlo a dobytek z obrovských oblastí zabíjeli nebo vyháněli.*“²⁰ Díky této taktice se jim sice podařilo nepřítele zbrzdit a zformovat obranu za Dněprem, tzv. východní val, ale i přes toto postavení se Rudé armádě podařilo přejít. Německá armáda při ústupu dokonce raději ničila i vlastní techniku, než aby ji získal nepřítel. Tato opatření činili z důvodu nedostatku pohonných hmot, nebo neprůjezdnosti terénu. Od počátku roku 1944 tak Wehrmacht nedokázal zformovat pevnou obranu, přes kterou by se Rudá armáda nedokázala s většími problémy dostat. Německé vedení se však již v této době muselo plně připravovat na jinou vážnou hrozbu, díky které muselo reorganizovat své armády. Mělo ji představovat otevření západní fronty někde ve Francii.²¹

¹⁸ DAVIES, s. 122.

¹⁹ ŠNEJDÁREK, s. 225–228.

²⁰ DAVIES, s. 123.

²¹ MYŠKA, s. 258–267.

2 Atlantický val

2.1 Stavba

Po úspěšné bleskové válce, kdy Wehrmacht obsadil téměř celou západní Evropu, musel nějakým způsobem zabezpečit dlouhé atlantické pobřeží. K tomu využil některé místní pevnosti, které byly vybudovány již v první světové válce, nebo i dříve. Pochopitelně je vyzbrojil modernější technikou a postupem času byly začleněny do soustavy opevnění, která se měla stát Atlantickým valem. Wehrmacht se následně pokusil o invazi na Britské ostrovy. Operaci Lvoun, jak se tato akce nazývala, v tom měly pomoci dělostřelecké baterie, které se začaly stavět v okolí Pas-de-Calais již v červenci 1940. Tyto objekty však nebyly stavěny jako součást Atlantického valu, který v této době ještě neexistoval, ale jako podpůrné síly při pokusu o vylodění do Velké Británie. Tyto dělostřelecké kasematy měly pomoci vylodující se pěchotě ostřelováním oblasti kolem Doveru. Do počátku roku 1941 byly dokončeny celkem čtyři dělostřelecké tvrze. „*Jednalo se o baterie Lindemann, Todt, Friedrich August a Grosser Kurfürst.*“²² Původně zde byly umístěny železniční baterie, ale s postupem času jak se rozšiřovaly, byly dováženy různé typy děl ze všech koutů dosud okupované Evropy.²³

Po neúspěšné bitvě o Británii a zahájení operace Barbarossa na východní frontě, se stavební priority vrátily zpět na toto pobřeží. Opevnování se hlavně zaměřilo na Normanské ostrovy, které byly jediným britským územím okupovaným nacistickým Německem. Jednalo se o ostrovy Jersey, Alderney a Guernsey. Mimo toho pokračovala výstavba ponorkových základen v Norsku, ke které se v únoru 1941 přidalo budování doků ve francouzských přístavech, především v oblasti La Manche. „*Jestliže se v roce 1940 nepodařilo Hitlerovi obsadit Británii, muselo zákonitě dojít k tomu, že se Britové společně se svými spojenci jednoho dne do Francie vrátí.*“²⁴ Hrozba tohoto vylodění také s postupujícím časem narůstala. Kvůli neustále častějším spojeneckým výpadům, především v Norsku, byl Hitler nucen vydat dne 14. prosince 1941 směrnicí, ve které zahájil stavbu nového Západního valu. Tento val však neměl být plynulou hrází po celém atlantickém pobřeží, nýbrž bodově rozmístěné opevnění, které mělo odrazit případné nájezdy Spojenců a chránit dopravní lodě, převážející suroviny především z Norska. Tyto malé pevnůstky měly zároveň snížit počet vojáků potřebných k obraně

²² ZALOGA, Steven J., *Atlantický val Francie*, Praha 2009, s. 6.

²³ Tamtéž, s. 5an.

²⁴ NEILLANDS, Robin, *Den D 1944: Hlasy z Normandie*, Ostrava 1994, s. 19.

těchto území. Ušetřené jednotky tak mohly být využity například na východní frontě, kde již probíhala operace Barbarossa. V následujícím roce se náklady na stavbu zvýšily více než sto násobně. A to jak finančně, tak i objemem materiálu. Typologie staveb vyplývala z již postavených objektů Západního valu, který dal Hitler zbudovat v polovině 30. let na německých hranicích s Francií. Tyto bunkry byly konstruovány tak, aby odolaly ostřelování z moře i ze vzduchu.²⁵

Jelikož se spojenecké nájezdy přesunuly do francouzské oblasti, byl Hitler nucen vydat 23. března 1942 směrnici, kterou zahájil stavbu budoucího Atlantického valu. Tato výstavba se zaměřila hlavně na opevnění důležitých přístavů a jejich přeměnu na nedobytné pevnosti. Záměr byl jasný. Nepřipustit, aby Spojencům při některém dalším výpadu, padl do rukou kterýkoli přístav, který by byl nezbytně nutný pro úspěšné vylovení a následné zásobování. Veškerý materiál tak padl na obranu přístavů a na ostatní menší opevnění již nezbyvaly prostředky. Když se naskytl možnost vybudovat opevnění jinde, okamžitě tento materiál putoval do Říše nebo Sovětského svazu, kde byl více zapotřebí. Spotřeba materiálu na výstavbu pobřežních pevností byla tak velká, že už v červnu 1942 překonala náklady na budování obrovských ponorkových základů, které se v té době stavěly po celém atlantickém pobřeží.²⁶

I přes tato opatření útočné operace na pobřeží pokračovaly. Významný byl například výpad na Bruneval nebo na St. Nazaire. Hitlerovi tak nezbyvalo nic jiného, než se pustit do velice náročné akce, která měla zabezpečit pobřeží od Francie přes Belgii, Nizozemsko, část Německa, Dánsko až po Norsko. Tento plán výstavby byl schválen směrnici z 13. srpna 1942, který počítal s tím, že na tomto pobřeží vznikne přes 15 000 bunkrů. Tyto tvrže by pak mělo obsluhovat zhruba 300 000 vojáků, což bylo několika násobně méně oproti těm, kteří zde byli rozmístěni původně. Přebytné muže by pak německé velení mohlo přemístit na jiné důležité lokality. Tento systém opevnění měl být podle plánu dokončen již v květnu 1943, což byl zároveň termín předpokládaného spojeneckého vylovení. V téže době byly také přesunuty priority z norského pobřeží na francouzské, což bylo vidět na rozložení bunkrů. 11 000 jich mělo být v Normandii a Belgii, 2000 v jižní Francii a posledních 2000 na zbylém území. „*Srpnová směrnice podnítila první větší vlnu budování Atlantického valu, známou jako Winterbauprogramm (Zimní stavební program).*“²⁷ Začalo se budovat

²⁵ ZALOGA, *Atlantický val Francie*, s. 8an.

²⁶ Tamtéž, s. 9–11.

²⁷ ZALOGA, Steven J., *Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko*, Praha 2010, s. 9an.

opevnění i na plážích, které byly kryty opevněnými dělostřeleckými bateriemi. Tyto tvrže byly chráněny pevnostmi se střílnami, díky čemuž vzniklo téměř dokonalé krytí.²⁸

V srpnu 1942 Spojenci provedli další ze série výpadů, který pro ně dopadl katastrofou. Vylodění u Dieppe bylo úspěšně odraženo německými obránci i přes to, že tento přístav nebyl nijak dobře opevněn. Byly zde umístěny jen lehké baterie a pouhé dva prapory z 571. pluku. Nicméně díky dobře umístěné křížové palbě z kulometů, dokázali obránci odrazit spojeneckou přesilu. Tohoto úspěchu využila Goebbelsova propaganda, která začala šířit zvěsti o nedobytném Atlantickém valu. Toto německé vítězství paradoxně Třetí říši uškodilo, neboť od této chvíle nevynakládali takový důraz na výstavbu. Představitelé Wehrmachtu si mysleli, že i s menším opevněním bez problémů dokážou odrazit případnou invazi.²⁹

Vrchol stavebních prací gradoval na jaře 1943. Polního maršála Rundstedta sice zneklidňoval stav zdejších jednotek, které byly tvořeny především druhořadými vojáky, ale jeho pochyby vyvažoval fakt, že stavba valu neustále pokračovala. Od května do října 1943 provedl několik inspekčních cest po celé délce valu, kde zjistil, že na mnoha místech nejsou objekty zcela dokončené. Někde se práce dokonce úplně zastavily. Tyto nedostatky vyplývaly hned z několika faktorů. Tím nejdůležitějším byl fakt, že většina pracovních sil byla převelena do Německa na výrobu vojenské techniky, která měla směřovat na východní frontu. V květnu přišla pro stavební práce na Atlantickém valu další rána, neboť přesunuli tisíce dělníků k opravám několika přehrad na řece Ruhr v Německu, které Spojenci zničili. Na podzim Hitler zahájil v severní Francii další mohutný projekt v podobě výstavby odpališť pro dalekonosné střely Vergeltungswaffe. Tyto jednotlivé faktory tak zapříčinily, že na počátku roku 1944 poklesla výstavba na své minimum od zahájení stavby. Do této doby nebyla vystavěna ani polovina původně naplánovaných objektů.³⁰

Jelikož se nebezpečí invaze stále zvětšovalo a práce se neustále zpomalovaly, Hitler na tuto situaci reagoval povoláním polního maršála Rommela, který na podzim roku 1943 převzal skupinu armád B. Vůdce 3. listopadu vydal další směrnici, ve které přesměroval veškeré stavební priority na Francii. „*Německé plánování předpokládalo, že nejpravděpodobnějším místem spojeneckého vylodění bude oblast Pas-de-Calais.*“³¹ Tato oblast nebyla vybrána náhodně. Bylo to nejužší místo mezi Anglií a Francií.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ ZALOGA, *Atlantický val Francie*, s. 11.

³⁰ Tamtéž, s. 28an.

³¹ Tamtéž, s. 30.

Zároveň se zde nacházel přístav, který by Spojenci mohli výhodně zužitkovat. Navíc by se odtud dalo nejlépe dostat do velmi strategického území v Porýní, nemluvě o tom, že tato vzdálenost přes kanál La Manche byla tak malá, že letectvo by mohlo celý tento prostor ovládat přímo z Anglie. Rommel si však myslel něco jiného. Jelikož Spojence znal, předpokládal, že se vylodí někde v Normandii. „*Všechny indicie vypovídaly o tom, že nepřítel zaútočí nejpozději do jara 1944 a vytvoří západní frontu v Evropě.*“³² Proto podnikl v této oblasti na přelomu let 1943 a 1944 inspekční cestu, na které zjistil, že opevnění bylo na většině území zcela nedostačující.³³

Poněvadž na počátku roku 1944 bylo opevnění přístavů již hotové, naskytly se materiální prostředky, které Rommel využil podle své představy na zabezpečení nekrytého pobřeží. Zaměřil se především na pláže, neboť chtěl nepřítele porazit hned při vylodění. Proti výsadečným člunům nechal připravit plovoucí miny. Za nimi byly osazeny dřevěné kůly, které měly na konci přichycené výbušné zařízení. Na plážích bylo rozmístěno hned několik druhů překážek, které nechal dovést z celé okupované Evropy. Jako příklad můžeme uvést české ježky, které dopravil ze Sudet. Nechal položit miny, natáhnout ostnatý drát, rozmístit protitankové zátarasy a mnoho dalších jednoduchých těles. Na pláže osazoval dokonce i svařený šrot, získaný ze zničené techniky. Veškeré polní dělostřelectvo nechal přemístit na pobřeží a lehce ho opevnit. Vše měly krýt pozemní bunkry, které zvyšovaly efektivitu. Tato opatření měla Spojence donutit, aby se vylodili dále od břehu. „*Bunkry a obranná postavení byly určeny k tomu, aby vyrovnaly kritickou početní slabost jednotek.*“³⁴ Jednotlivá družstva byla nucena provádět většinu opatření sama, protože veškeré pracovní síly byly přesunuty na opravy komunikací, které byly stále více likvidovány narůstajícími spojeneckými nálety. Rommel myslel i na obranu proti výsadekářům. Nechával zaplavovat území a rozmisťovat překážky, které by znemožnily kluzákům přistát. Nemohl však nechat zaplavit všechny oblasti, neboť Wehrmacht tuto úrodu využíval. Bohužel pro Třetí říši veškerá tato opatření přišla velmi pozdě. Lze tedy shrnout, že: „*výstavba Atlantického valu neprobíhala podle jediného, předem stanoveného plánu, nýbrž se rozvíjela podle strategické situace na bojištích 2. světové války a taktických požadavků, kladených na opevnění.*“^{35 36}

³² HILLGRUBER, Andreas, *Der 2. Weltkrieg: Kriegziele und Strategie der großen Mächte*, Stuttgart 1982, s. 133.

³³ ZALOGA, *Atlantický val Francie*, s. 30an.

³⁴ Tamtéž, s. 21.

³⁵ KUPKA, Vladimír, *Atlantický val*, Dvůr Králové 1995, s. 9.

Výstavbu valu vedlo OKW, které mělo pod sebou OKH, OKM a OKL. Tyto organizace si své práce na valu vedly samostatně. Všechny však spolupracovaly s Todtovou skupinou. Tato polovojenská stavební organizace zajišťovala většinu prací na valu. Todtova pracovní jednotka se v minulosti podílela i na výstavbě Západního valu, ze kterého v podstatné míře vycházela i zde. Jednotlivé uskupení spolu měly spolupracovat a pomáhat si, ale místo toho si často škodily. Své kroky spolu nekonzultovaly a z tohoto důvodu vznikaly strategické chyby v projekci valu. Mezi sebou nespolupracovali ani vojenští a civilní inženýři. Civilní se zaměřovali na dodržování technologických postupů. Armádní inženýři se těmito zásadami moc nezaobírali a preferovali rychlou výstavbu, což mělo negativní vliv na kvalitu pevnostních objektů. Z tohoto důvodu se Hitler rozhodl, že velení výstavby převezme Todtova organizace. Tento krok byl stvrzen směrnicí z 23. března 1942. Na tuto stavební skupinu měl dohlížet sbor pevnostních pionýrů (Festungspioniere Korps), jenž byl součástí německé branné moci.³⁷

Organizace se dělila na tři hlavní části. Největší a nejdůležitější byla Skupina nasazení Západ (Einsatzgruppe West), pod kterou spadaly úseky ve Francii, Belgii a Nizozemsku. Vedl ji inženýr Karel Weiss. Druhou byla Skupina nasazení Viking, která operovala v Dánsku a Norsku. Nejmenší a skoro bezvýznamnou byla Skupina nasazení Hansa, která se zabývala opevněním v severním Německu. Tyto části se dále dělily na menší úseky, které zodpovídaly za určité oblasti. Struktura tohoto závodu se v podstatě dělila, jako složky armády. „*Oddělení místních služeben Todtovy organizace byla činná při vyměřování v terénu, projektování, přejímání stavebního materiálu, předávání stavenišť jednotlivým firmám a dalších administrativních, koordinačních a kontrolních činnostech.*“³⁸ Spadaly pod ně lomy, betonárky, pily, cementárny, pískovny, hutě apod. Díky tomu se usnadnila spolupráce jednotlivých specializovaných firem, které byly nyní efektivně zásobovány důležitým materiálem. Suroviny, jako byl cement, ocel, písek, šterk, byly na stavenišťe dováženy pomocí železnice a vodní dopravy. Na menší vzdálenosti pak byly rozváženy nákladními automobily. Tyto firmy byly většinou přímo z dané lokace, což také pomohlo k usnadnění prací. Lidská síla byla původně tvořena z německých dobrovolníků, ale postupem času začali převažovat cizinci, kteří byli na

³⁶ NEILLANDS, s. 43–47.

³⁷ KUPKA, *Atlantický val*, s. 9; ZALOGA, *Atlantický val Francie*, s. 24.

³⁸ KUPKA, *Atlantický val*, s. 13.

práce svázení ze všech okupovaných zemí. Nejvíce jich pracovalo v Západní části, a to přes 350 000. Ve skupině Viking 70 000 a nejméně v Německu, jen 10 000 dělníků.³⁹

Todtova organizace měla stanoveny kvóty na 600 000 m³ betonu za měsíc. Tyto limity se jim však povedlo splnit jen v několika měsících roku 1943. Tomu se přizpůsobil i provoz, který probíhal 24 hodin denně, ve dvou 12 hodinových směnách. Jelikož předáči organizace chtěli stále plnit normy, stavěli převážně velké komplexy, které spotřebovaly více betonu. Odchytky od plánů se tak podepsaly na valu, který nebyl na určitých místech efektivní. Vnější vzhled nehrál žádnou roli, neboť důležitá byla rychlost výstavby. Budování negativně ovlivňovaly i jiné faktory. Největším problémem byl nedostatek materiálu a pohonných hmot k dopravě. Aby se ušetřila důležitá ocel, byly unifikovány jednotlivé konstrukce, jako byly např. kopule, dveře, střílny apod. Ke snížení spotřeby betonu zase sloužily prefabrikáty. Dopravu ztěžovalo i sílící bombardování, které ničilo pozemní komunikace. Dalším výrazným problémem byl fakt, že pracovní síla byla stále přemísťována na opravy jiných důležitých objektů, které byly poničeny. Následek těchto problémů byl takový, že se na některých místech stavba výrazně pozdržela a někde se dokonce zcela zastavila. V době těsně před invazí, si dokonce místní jednotky musely své opevnění stavět samy.⁴⁰

Časové vymezení prací lze rozdělit na tři období. První začalo již roku 1940 a končilo operací Lvoun. V této době se stavba zaměřila na obranu norských přístavů a budování v Pas-de-Calais, kde se nacházely útočné baterie. Převážná většina děl použitých na toto opevnění, byla přesunuta ze severního Německa, kde byly pozůstatky opevnění z první světové války, a Západního valu. Druhé období se vyznačovalo již souvislou výstavbou, která započala 14. prosince 1941. Priority na výstavbu byly následující: Norsko, Francie, Belgie, Nizozemsko, Dánsko a poslední bylo Německo. V této době vznikl podrobný plán valu, ve kterém se počítalo s 15 000 objekty rozmístěnými na více než 5000 km pobřeží. Nejvíce se jich mělo nacházet v severní Francii. V této době, konkrétně v únoru 1942, zemřel vedoucí a zakladatel organizace Fritz Todt. Po něm skupinu převzal Albert Speer, který ji vedl až do konce války. Poslední období začalo s příchodem polního maršála Rommela, tedy v listopadu 1943. Tento časový rámec se vyznačoval především opevňováním volného pobřeží a stavbou krytů pro vojáky. Rommel se zaměřil na budování menších objektů na plážích, které podpořil četnými minovými poli a zátarasy. I přes fakt, že na celý val bylo použito

³⁹ Tamtéž, s. 12–14.

⁴⁰ Tamtéž, s. 14an.

téměř 20 milionů m³ betonu, nebyl zcela dokončen. „Dobře opevněné byly vjezdy do přístavů, především v Norsku, dále prostor Pas de Calais a Normandské ostrovy.“⁴¹ V místě invaze byl val jen slabě opevněn, což mělo velký vliv na průběh samotného vylodění.⁴²

2.2 Jednotlivé úseky valu

Atlantické pobřeží bylo tak rozsáhlé, že jej nebylo možné bránit celé. Rozprostíralo se přes několik států a v každém z nich tento val zastával jinou funkci. Nejdůležitější úlohu plnil ve Francii a částečně i v Belgii, kde se čekala hlavní vlna invaze. Podle toho také jednotlivé úseky byly opevněny. V Nizozemsku například chránil důležité přístavy a v Dánsku vjezd do Baltského moře. V Norsku byl zaměřen na ponorkové základny, ze kterých chtěla Kriegsmarine kontrolovat severní Atlantik.⁴³

Nejmenší úsek celého valu se nacházel v Belgii. Opevňování pobřeží probíhalo mezi léty 1940 a 1944. Jelikož se toto území nacházelo v blízkosti plánovaného místa vylodění, bylo zde rozmístění jednotlivých baterií poměrně husté. Přes důležitost tohoto místa, byla instalována na tento sektor děla, která byla výkonnostně slabší, než ty, které se zde vyskytovaly v první světové válce. Bylo to především dáno tím, že většinu výzbroje stavitelé zachovali z původních pevností, nebo je dovezli z podobně nepotřebných opevnění. Vznikla tím velká škála druhů děl, které se zde nacházely. Nejčastější ráží bylo 155 mm, konkrétně typ K418f. Nejtěžší dělostřeleckou baterií v celé Belgii byla Schelde, která měla kanony o ráži 280 mm. Celý tento prostor mělo na starost AOK 15, které se soustřeďovalo kolem Pas-de-Calais. Na obranu tohoto malého prostoru tak byla vyčleněna pouze jedna pěší divize, konkrétně 712., která bránila i dva nejdůležitější přístavy: Antverpy a Ostende. „Jelikož pobřeží zaujímal pouhých 58 km, výstavba zdejšího Atlantického valu si vyžádala jen 510 420 m³ betonu, tedy méně než 5 % celkového množství.“^{44 45}

Dalších 10 % valu se nacházelo severněji v Nizozemsku. Zde se začalo budovat teprve roku 1942 a práce pak probíhaly následující dva roky. Na tomto úseku se invaze nepředpokládala, proto se zde nevyskytovala taková bezpečnostní opatření, jako

⁴¹ BRICE, Martin Hubert, *Tvrze, hrady a pevnosti: opevňovací umění od prehistorie po současnost*, Praha 1999, s. 154.

⁴² KUPKA, *Atlantický val*, s. 9–12, 16.

⁴³ ZALOGA, *Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko*, s. 4an.

⁴⁴ Tamtéž, s. 28.

⁴⁵ Tamtéž, s. 27an.; KUPKA, *Atlantický val*, s. 53.

například ve Francii. Tato země měla i svoji vlastní ochranu, jelikož velká část území se nacházela pod úrovní hladiny moře. V případě nutnosti bylo tedy možné, aby obránci protrhli přehradu a rozlitá voda by zaplavila většinu území. Důležitými místy byly velké přístavy, jako například Amsterdam nebo Rotterdam. Strategicky významné body, byly rovněž ústí řek Šeldy, Rýna, Mázy a dalších umělých kanálů, kterých se v této oblasti nacházelo nespočetné množství. Kriegsmarine zde měla vybudovány základny pro své torpédoborce, které vysílala do Severního moře. Ještě důležitější úlohu zde však zastávala Luftwaffe. Vedl tudy totiž přímý koridor Spojenců při náletech na Německo. Proto zde byla vybudována silná protiletectká obrana. „*V souvislosti s čilým leteckým ruchem nad nizozemským prostorem, ať již z německé nebo spojenecké strany, bylo na pobřeží postaveno velké množství objektů pro radary a radiové navádění letadel.*“⁴⁶ Přesto hlavní pravomoc spadala pod Kriegsmarine, která zde měla více než 30 % svých objektů z celého valu. Na pobřeží osazovala své vyřazené kanony z lodí ráže 105 mm, které bylo možno uplatnit také proti britskému RAF. Pozemní vojsko bylo podřízeno od září 1942 AOK 15, které mělo již kompetence v severní Francii a Belgii. Celé Nizozemsko bylo rozděleno na čtyři správní sektory, z nichž dva byly pevnosti: Ijmuiden a Hock van Holland. Zbylé dvě zóny byly Vlissingen a Den Helder. V těchto sektorech bylo postaveno více jak 1400 objektů. Většina z nich se však začala stavět až roku 1943, kdy byly na toto území kladeny vyšší nároky. Neplatilo to pro přístavy a protivzdušnou obranu, které byly budovány již mnohem dříve.⁴⁷

Část Atlantického valu vedla i přes území samotného Německa. Na tento úsek severu země však byly kladeny nejnižší priority, a proto se zde nenacházely rozsáhlé komplexy, jako například ve Francii. Na pobřeží začalo vznikat lehké opevnění již po první světové válce. Tato linie se výrazněji proměnila až ve 30. letech, kdy se k moci dostal Hitler. Jelikož v té době toto opevnění nemělo strategický význam, většina výzbroje byla přesunuta na Západní val a posléze do Francie. Důležitou roli zde hrála Luftwaffe, jež zde vybuďovala rozsáhlou protiletectkou obranu. Měla redukovat spojenecké nálety, kterých stále přibývalo. Námořnictvo ovládalo největší německé přístavy, ve kterých vybuďovalo velké ponorkové základny. Tyto komplexy se nacházely v Brémách, Hamburku a Kielu. Opevňovány byly i ostrovy, které se

⁴⁶ KUPKA, *Atlantický val*, s. 55.

⁴⁷ Tamtéž, s. 54an.; ZALOGA, *Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko*, s. 28–35.

nacházely na strategických místech. Nejznámějším byl ostrov Helgoland, na kterém byla vybudována těžká dělostřelecká baterie.⁴⁸

V Dánsku se začalo stavět již na konci roku 1940. Ve srovnání s ostatními úseky, zde byla obrana velmi slabá, neboť se zde nenacházely žádné strategické body. Zvláště na západu země. „*Tato část dánské pevniny, ležící nejbliže Anglii (600 km), je z valné části tvořena písčnými dunami s fjordy, jezírky a močály a je pro vylodění naprosto nevhodná. Proto ji ani nebylo třeba z německé strany nějak zvlášť zajišťovat.*“⁴⁹ Jediný úsek, který německá armáda potřebovala bránit, byl vjezd do Baltského moře. Z tohoto důvodu byly vybudovány dvě baterie směrem na norské pobřeží. Byly to Vara a Hanstholm, které ho chránily. Hanstholm byl nejtěžší baterií v Dánsku, poněvadž byl vybaven děly s ráží 380 mm. V pozdější době, tato oblast získala jinou prioritu, neboť zde vznikl další spojenecký koridor na Německo. Proto veškeré kompetence spadaly pod Luftwaffe, která začala stavět silnou protivzdušnou obranu, především v přístavních oblastech. V roce 1943 se začaly šířit spekulace o možném vylodění v Dánsku, což vedlo k zesílení pozemní obrany. Byla zde montována ukořistěná děla, především s ráží 105 mm z Francie a 122 mm ze SSSR. Mimo těchto kanónů se zde nacházely i věže z československých tanků LT-35 a LT-38. Celá oblast byla rozdělena na čtyři obranné sektory: Aalborg, Esbjerg, Frederikshavn a Hansted, které spadaly pod AOK-Dänemark. Celkem se na této části Atlantického valu vybuďovalo okolo 1900 objektů.⁵⁰

Norsko se stalo vůbec první zemí, ve které vzniklo nějaké pobřežní opevnění. Důvod byl jasný. Sloužilo k ochraně konvojů, které do Třetí říše dopravovaly potřebné suroviny. Norsko bylo totiž jedním z největších dodavatelů železných rud, na kterých bylo nacistické Německo závislé. Hlavní stavební priority proto byly zde, až do roku 1943, kdy reálně hrozilo vylodění ve Francii. Opevňování se začalo rychle rozšiřovat poté, co se začaly šířit spojenecké výpady na toto území. Nacistické vedení tak vydalo příslušné rozkazy k zahájení opevňovacích prací. Ochránit 2500 km, s fjordy přes 25 000 km nebylo nic jednoduchého. „*Značná část pobřeží byla hornatá a nezastavěná, což způsobovalo ohromné potíže při přepravě jakýchkoli velkých stavebních zařízení na místa, kde měla vzniknout opevnění.*“⁵¹ Kvůli velké členitosti pobřeží nemohla

⁴⁸ KUPKA, *Atlantický val*, s. 59an.

⁴⁹ Tamtéž, s. 61.

⁵⁰ Tamtéž, s. 61an.; ZALOGA, *Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko*, s. 48–52.

⁵¹ ZALOGA, *Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko*, s. 36an.

vzniknout soustavná linie, nýbrž systém opěrných bodů. Výhodou těchto opevnění byl fakt, že se zapustily do skály a ušetřil se železobeton, který se následně mohl využít na jiné bunkry. Nicméně tento způsob výstavby byl velice náročný.⁵²

Stavební inženýři zde museli využít přírodní ochrany. Pro různé sklady a ubytovny použili jeskyně. Pro dělostřelectvo přestavěli původní pevnůstky a zmodernizovali je. Celkem zde bylo instalováno na celé délce pobřeží přes 1100 děl. Byla to polovina toho, co se nacházelo na mnohem menším úseku ve Francii. Nejčastější ráže byla 105 mm ve dvou typech, K331f a K332f. Větší, rovněž velmi rozšířený kalibr byl 155 mm K416f. V Narviku se nacházely i největší kanony, které se používaly. Byl to Adolfskanonen ráže 406 mm. „Do roku 1944 Wehrmacht v Norsku rozmístil celkem 12 pobřežních dělostřeleckých praporů válečného námořnictva a 11 pobřežních dělostřeleckých praporů pozemního vojska.“⁵³ Tyto prapory obsluhovaly celkem přes 400 baterií, které se skládaly jako na většině míst z ukořistěných děl. Jelikož dělostřelectvo tvořilo početně velkou skupinu, vznikla Artilleriegruppe, pod kterou vše spadalo.⁵⁴

Norsko se tak stalo útočištěm pro německé námořnictvo. Fjordy a různé zátoky byly přímo ideální pro výstavbu ponorkových základen, kterých bylo v této oblasti zapotřebí. Kriegsmarine nejenže chránila vlastní dopravní lodě, ale zamezovala důležitým dodávkám materiálu, kterými Britové zásobovali Sovětský svaz přes severní polární kruh. Speciální ochranu těchto fjordů tvořily torpédové baterie, které se nacházely pod vodou. Námořnictvo si celé Norsko rozdělilo na tři hlavní sektory: západní pobřeží, se sídlem v Bergenu, severní pobřeží v Trondheimu a polární pobřeží, které mělo své velení v Tromso. Pozemní vojsko spadalo pod AOK–Norwegen, které zde mělo celkem pět armádních sborů. Tyto jednotky se staraly především o ochranu pobřeží, na které bylo podnikáno velké množství spojeneckých výpadů. Protivzdušná obrana zde v podstatnější míře nebyla zastoupena.⁵⁵

Nejdůležitější část celého Atlantického valu se nacházela ve Francii, kde se předpokládalo spojenecké vylodění. První objekty se začaly stavět v Pas-de-Calais už v roce 1940. Nebyly to však obranné pozice, nýbrž útočné, které měly podpořit invazi do Velké Británie. Jako první začaly být opevňovány přístavy, které by hrály důležitou roli

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž, s. 42.

⁵⁴ KUPKA, *Atlantický val*, s. 67; ZALOGA, *Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko*, s. 42.

⁵⁵ Tamtéž, s. 5–9; Tamtéž, s. 37.

při spojeneckém vylodění. Proto také byly postupně přeměněny na pevnosti, které by šlo jen obtížně dobýt. Následovalo opevňování pobřeží, které se v listopadu 1942 rozšířilo o území vichystické Francie. Z počátku byly stavěny jen lehké bunkry pro pěchotu a dělostřelectvo. Tato otevřená stanoviště měla jen částečné krytí, které nezahrnovalo vrchní část. Až s blížící se invazí začali obránci stavět dělostřelecké kasematy, jež měly chráněny i horní části. Toto opatření se stalo nezbytnou součástí bunkrů, neboť spojenecké nálety nabývaly na intenzitě. Tyto okolnosti přinutili Hitlera na jaře 1943 ke změně priorit a hlavní výstavba se přesunula na území Francie.⁵⁶

Celé pobřeží Francie bylo rozděleno do třech správních úseků, které měly rozděleny AOK 1, 7 a 15. „*Během června 1942 převzal štáb 1. armády velení nad atlantickou frontou vedoucí od Loiry (řeku nepočítaje) po španělskou hranici.*“⁵⁷ Mělo zde být postaveno celkem 2000 objektů, což byl zlomek toho, co mělo být vybudováno ve zbylé části Francie. V této oblasti se mělo nacházet celkem 11 000 opevnění. Sektor v jižní Francii byl zaměřen na námořní opevnění, jemuž dominovaly ponorkové základny. Nejvýznamnější se nacházely v přístavech La Rochelle a Bordeaux. Severně od AOK 1 byla správní oblast AOK 7, která zaujímala postavení v Bretani a Dolní Normandii. Na tomto území reálně hrozila invaze, proto se zde také přistupovalo k opevnění důležitých oblastí s větší obezřetností. „*Na Cotentinském poloostrově je to především přístav Cherbourg, v Bretani pak zejména Brest, St.Malo a St.Nazaire.*“⁵⁸ Dominovaly zde dělostřelecké kasematy a objekty pro pozemní vojsko. Hlavní výstavba opevnění v této oblasti byla zahájena na počátku roku 1944, kdy správu převzal polní maršál Rommel. Zde se také v červnu 1944 samotné vylodění odehrálo.⁵⁹

Nejsilnější opevnění celého valu se nacházelo v Pas-de-Calais. Působilo zde AOK 15, pod které ještě spadaly oblasti Horní Normandie, Belgie a část Nizozemí. Na tomto území se již předpokládala invaze a opevnění tomu odpovídalo. Prioritu zde měly přístavy, jako například Dunkerque, Boulogne a Calais. Tyto oblasti měly velmi rozsáhlou síť dělostřeleckých tvrzí, které z nich činily silně opevněné pevnosti. Hustota dělostřelectva byla například jedna baterie na 28 kilometrů pobřeží. „*Naproti tomu v sektoru 7. armády v Dolní Normandii kolem Cotentinského poloostrova činila hustota pouze jednu baterii na 87 km.*“⁶⁰ Podle nacistické propagandy, měla být hustota

⁵⁶ KUPKA, *Atlantický val*, s. 5–12.

⁵⁷ ISBY, David C., *Hráz proti invazi: německá armáda v den D*, Brno 2004, s. 68.

⁵⁸ KUPKA, *Atlantický val*, s. 41.

⁵⁹ ZALOGA, *Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko*, s. 9, 12.

⁶⁰ ZALOGA, *Atlantický val Francie*, s. 17.

v oblasti kolem Pas-de-Calais dokonce až osm baterií na jeden kilometr. Znamenalo by to, že na každých deset metrů připadalo jedno dělo. Ve skutečnosti v této oblasti bylo zhruba jedno dělo na kilometr. Tyto baterie musely být přirozeně chráněny pěchotními bunkry a protivzdušnou obranou. Rommel toto opevnění vylepšil překážkami, které rozmístil na plážích. Kdyby se všechny plány zrealizovaly, byla by to skutečně „nedobytná pevnost“ jak tvrdil Goebbels ve své propagandě. V době vylodění, byla dokončena ale jen polovina tvrzí.⁶¹

Invaze se uskutečnila ve dvou normandských departementech. Konkrétně na Calvadosu, který byl vytyčen městy Caen a Isigny ležícími mezi řekami Orne a Vire. Druhý byl La Manche na Cotentinském poloostrově. Tento úsek byl ohraničen městy Carentan, přes Ste-Mère-Église až po Cherbourg. Celé toto pobřeží mělo pozvolný spád s písčítými dunami. „*Tento charakter pobřeží je narušen pouze jednou, a to v asi dvacetimílovém úseku mezi řekou Vire a městem Arromanches, kde pevnina spadá do moře ostrými asi sto stop vysokými útesy.*“⁶² Tento sektor nesl krycí název Omaha. Dále od pobřeží se rozprostírala různorodá krajina, která byla tvořena poli, lesy a tzv. bocage, jež bylo území rozdělené živými ploty.⁶³

V oblasti samotného vylodění se nacházelo celkem 29 dělostřeleckých baterií. Některé se do obrany zapojily velmi aktivně, ale většina z nich měla jen marginální úspěchy. Tato malá efektivita dělostřelectva byla dána tím, že některé objekty nebyly zcela dostavěny a jiné byly poškozeny spojeneckým bombardováním. Na pláži Sword se nacházelo celkem deset baterií. Byly to Bléville I., Bléville II. – La – Corvée, Benerville, Houlgate, Grangues, Gonnevillle, Merville, Riva-Bella, Ouistreham a Colleville. V těchto tvrzích se nacházela velká škála typů děl různých kalibrů. Celkem zde bylo osm děl ráže 75 mm, 4x76,2 mm, 8x105 mm, 26x155 mm, 3x170 mm a dokonce i tři děla ráže 380 mm. Na úseku Juno, byla jen jedna baterie, a to Moulineaux se čtyřmi kanony ráže 105 mm. Dalších šest kasemat se nacházelo v oblasti Gold. Jmenovitě Mare Fontaine, Mont Fleury, Ferme Triangle, Pierre Solain, Vaux-sur-Aure a poslední baterie Longues-sur-Mer, která se jako jedna z mála podílela na aktivní obraně, konkrétně děly ze Škodových závodů v Plzni. Počty a ráže děl byly následující: 12 kusů ráže 105 mm, dále čtyři děla 122 mm a ještě rovněž čtyři kanony 150 mm. Na Omaze byly jen dvě baterie. Konkrétně na Pointe-du-Hoc a Maisy II. Perruque. Zde se

⁶¹ Tamtéž, s. 17–21.

⁶² NEILLANDS, s. 41.

⁶³ Tamtéž, s. 40–42.

nacházelo celkem 12 děl ráže 155 mm. Na posledním úseku Utah bylo zbývajících deset baterií. Maisy I. Martinière, St.Martin de Varreville, Azeville, St.Marcouf, Quineville, Aumeville, Crasville, Morsalines, Pernelle I. a Pernelle II. Jejich celkové vybavení se skládalo z 30 děl ráže 105 mm, 6x155 mm, 3x170 mm a čtyř kusů 210 mm. Jednotlivá děla byla buď zcela zakryta v kasematech, nebo byla ustavena na betonových platformách. Některé baterie si vzájemně překrývaly svá zorná pole, čímž vytvářely mnohem efektivnější obranu. Samozřejmě že v těchto sektorech nebyly jen dělostřelecké tvrže. „*Menších pevnostních objektů s lehkými děly, minomety, kulomety a dalšími zbraněmi je zde několik desítek.*“^{64 65}

2.3 Rozdělení opevnění

Každá ze tří základních složek německých ozbrojených sil (Heer, Kriegsmarine a Luftwaffe), se na výstavbě Atlantického valu podílela. Jejich zastoupení bylo v každé oblasti různé, podle strategických potřeb dané lokality. Většinou se ale všechny složky na daném území prolínaly a velení přebírala ta organizace, která zde byla nejvíce zastoupena. Nejvýznamnější rozdělení bylo podle účelu. „*Zda se jedná o klasické pozemní opevnění, nebo dělostřelecké baterie pozemní obrany, protiletadlové věže, bunkry pro odvetné zbraně, úkryty pro ponorky, štábní vlaky, živou sílu, nebo velitelská stanoviště.*“^{66 67}

Výstavbu pozemního opevnění mělo na starosti OKH, které zajišťovalo širokou škálu objektů, které měly chránit stavby námořnictva i letectva. Pod tuto organizaci spadala i část výstavby pobřežního dělostřelectva, která měla zabezpečit úseky volného pobřeží. K tomu využívala především polní děla s maximální ráží 150 mm. Běžné baterie nebyly tak účinné, jako těžké dělostřelectvo námořnictva, ale byly velmi mobilní. Daly se bez větších problémů přemísťovat podle potřeby. V některých oblastech se nicméně vyskytovaly speciální oddíly pobřežního dělostřelectva, které měly své stanoviště pevně dané. Na invazních plážích se například nacházely dvě tyto pevné baterie, které nesly označení HKAA 1260 a HKAR 1261. Pozemní vojsko navíc

⁶⁴ KUPKA, *Atlantický val*, s. 78.

⁶⁵ Tamtéž, s. 84.

⁶⁶ DUBÁNEK, Martin, *Malá kniha o velkých bunkrech, největší stavby světa 1918–1945*, Praha 2013, s. 22.

⁶⁷ KUPKA, *Atlantický val*, s. 9.

spravovalo železniční artilerie, které se nacházely v oblasti kolem Pas-de-Calais a na Cotentinském poloostrově. Baterie tohoto typu byly chráněny v tzv. domech.⁶⁸

Další důležitou složkou výstavby byly pěchotní bunkry. „*Opěrné body pro pěší čety a roty se neřídily žádným jednotným schématem a jejich výstavba v podstatě závisela na poskytnutých dodávkách betonu, pevnostních zbraních, které byly k dispozici, a na uspořádání terénu pobřeží, ve kterém byly umístěny.*“⁶⁹ Z počátku na ně ale nebyl kladen takový důraz. Změnilo se to až s příchodem Rommela, který je začal ve velké míře stavět, jako nedílnou součást opatření proti vylodující se pěchotě. Opěrné body se dělily na dva základní typy. První byl permanentní pevnostní objekt, který byl zcela zakryt. Pěchotní bunkry byly vyzbrojeny hlavně kulomety s početnou osádkou. Podle velikosti byly různě vybaveny. Největší měly vlastní kuchyně, ošetřovny, strojovny, zázemí pro posádku apod. Vyznačovaly se velkou mohutností zdí, které mohly dosáhnout až 3,5 metru šířky. Stavitelé toho docílili díky ztracenému bednění, které se začalo používat. Základy byly rovněž velmi mohutné, tak aby se při výbuchu dělostřeleckého granátu v jejich blízkosti nepřevrátily. Mezi tento druh objektů patřily pozorovatelný, velitelská a spojovací stanoviště, kasematy, zásobovací bunkry apod. Druhým, velmi častým typem bylo zesílené polní postavení, tzv. Ringstand, což bylo kruhové stanoviště obsazené kulomety, či minomety ráže 50 nebo 81 mm. Většina těchto objektů byla obestavěna různými zátarasy, které je chránily před pozemním útokem.⁷⁰

Překážky se následně využívaly přímo na plážích, které byly zabezpečeny jak proti pěchotě, tak proti těžké technice. V první linii se nacházely dřevěné kůly s připevněnými náložemi na koncích, které byly určeny proti výsadkovým člunům. Následovaly železné trojnožky, nebo betonové bloky proti tankům. Východy z pláží byly chráněny četnými minovými poli s ostnatým drátem. Další součástí těchto opatření byly terénní překážky, ať už přírodní, nebo uměle vytvořené. Do této sféry spadalo i opatření proti vzdušným výsadbům, které se vyznačovalo především zaplavováním oblastí. „*Ve vnitrozemí byly také používány klády svázané k sobě ostnatým drátem k zablokování možných přistávacích ploch pro kluzáky.*“⁷¹ Tomuto opatření se přezdívalo tzv. Rommelův chřest.⁷²

⁶⁸ ZALOGA, *Atlantický val Francie*, s. 37.

⁶⁹ Tamtéž, s. 40.

⁷⁰ Tamtéž, s. 40–42.

⁷¹ FOWLER, Will, *Operace Overlord, vylodění v Normandii: prvních 24 hodin*, Praha 2004, s. 16.

⁷² NEILLANDS, s. 52–55.

Luftwaffe měla na starosti protivzdušnou obranu a radarovou síť. Letecká opatření, nepočítáme-li samotné letouny, byla tvořena kanony, které se nacházely v blízkosti pozemních objektů. Chránila hlavně přístavy, ponorkové základny a dělostřelecké baterie. Flaky s ráží 20, 37 nebo 40 mm, se nacházely většinou v otevřených opevněních, které musely být chráněny pozemním vojskem. Hlavní prioritou této obrany byly nicméně vzdušné koridory Spojenců. Nacházely se od Nizozemí směrem na severovýchod. Tato obrana byla navíc podpořena radary, které dokázaly zachytit pohyb nepřátelských letadel na velkou vzdálenost. Poskytovaly tak obsluhu protivzdušné obrany dostatek času k přípravě. Nejčastěji používaným typem byl velký radar Würzburg, který se uplatňoval hlavně v Nizozemsku.⁷³

Třetí organizace Kriegsmarine zajišťovala námořní obranu, která se skládala z pobřežního dělostřelectva a samotných ponorkových a torpédových dep. Těžké baterie, které mělo pod svým velením námořnictvo, se nacházely především v okolí přístavů, které se proměnily v pevnosti. V Norsku se toto dělostřelectvo nacházelo podél pobřeží, neboť chránilo obchodní cesty. K usnadnění palby jim pomáhaly radary Seetakt, které se přímo specializovaly na odhalování nepřátelských lodí. Tyto baterie byly tvořeny vyřazenými lodními věžemi, nebo většími polními děly. Celkem se na valu nacházelo 180 typů děl s ráží od 65 do 406 mm. Na rozdíl od pozemních dělostřeleckých baterií, byly ty námořní umístěny přímo na břehu. Měly totiž jiný úkol než pozemní, a to potápění spojeneckých lodí již na moři. Protože se nacházely přímo na kraji pobřeží, musely být zabudovány do železobetonových kasemat. „*Německá opevnění byla vybudována tak, aby vydržela bombardování a námořní dělovou palbu.*“⁷⁴ Zvýšení ochrany se podepsalo na účinnosti děl, kterým se zúžilo zorné pole na 120°. V roce 1943 Němci začali používat technologii předpjatého betonu, což umožnilo stavbu otočných věží. Toto opatření naopak jejich účinnost zvýšilo. Mezi prvními bateriemi byly postaveny MAA 242 a MAA 244 v Pas-de-Calais, které se měly účastnit operace Lvoun. „*Tyto dva oddíly tvořily nejhustší a nejsilnější směsici pobřežních baterií námořnictva na celém Atlantickém valu.*“^{75 76}

⁷³ WILLIAMSON, Gordon, *Německé ponorkové základny a bunkry v letech 1941–45*, Praha 2007, s. 20; ZALOGA, *Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko*, s. 16–20.

⁷⁴ CAWTHORNE, s. 148.

⁷⁵ ZALOGA, *Atlantický val Francie*, s. 36.

⁷⁶ DUBÁNEK, s. 248–263; ZALOGA, *Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko*, s. 16–20; ZALOGA, *Atlantický val Francie*, s. 34–36.

Mimo výstavby pobřežního dělostřelectva spadalo do kompetence Kriegsmarine i budování rozsáhlých námořních základen. „*Po obsazení Norska a Francie byly promptně zřízeny ponorkové základny v Bergenu, Trondheimu, Brestu, Lorientu, St. Nazaire, La Pallice a Bordeaux.*“⁷⁷ Hlavní práce započaly v roce 1941 pod záštitou Todtovy organizace, která dokázala na jedné základně shromáždit až 15 000 dělníků. V několika případech využili ke stavbě staré loděnice, kde se nacházelo základní zázemí. V těchto, přes 100 metrů dlouhých komplexích, byly umístěny i další objekty, které byly nezbytné pro celkový chod základen. Byly to dílny, sklady, ústředny, kotelny, elektrárny, ubikace pro posádku apod. Ponorkové doky se dělily na dva základní typy: mokré a suché. Suché byly specifické v tom, že se voda dala vyčerpat. Vznikl tak další multifunkční prostor k opravám. Mokré sloužily k méně náročným úkonům. Když v roce 1943 začaly přibývat spojenecké nálety, bylo nutno zvýšit obranu. Docílilo se toho zesílením stropních konstrukcí, které mohly dosáhnout tloušťky až sedmi metrů. Nad nimi byly vybudovány železobetonové záchytné rošty (Fangrost), které rozptýlily exploze bomb. Dále byla navýšena protivzdušná obrana lehkými flaky ráže 20 mm. Nejslabší místo tvořil vstup, kde byla instalována ocelová vrata. Před ně byly umístěny staré lodě s vysokými stožáry, které zabraňovaly útoku. Pod vodou byly rozmístěny sítě proti torpédování. Vstupy na souši byly bráněny malými pevnůstkami s kulomety. „*V podstatě možno konstatovat, že ponorkové bunkry se staly triumfem německého obranného úsilí a většina z nich se přes četné nepřátelské nálety dočkala konce války v prakticky nedotčeném stavu.*“^{78 79}

Mezi součást Atlantického valu, lze částečně zařadit i obrovské bunkry pro odvetné zbraně V1, V2 a V3, které se nacházely v oblasti Pas-de-Calais a měly sloužit k ostřelování Londýna. Byly budovány od poloviny roku 1943, ale kvůli neustálému bombardování nebyly nikdy zcela dokončeny. Byly přímo napojeny na železnici pro snazší zásobování velkými raketami. Tyto komplexy dosahovaly rozměrů okolo 200x100 metrů. Pro střely V2 byly vybudovány bunkry u Wizernes a Wattenu. Při samotném vylodění však nesehrály žádnou důležitou úlohu.⁸⁰

Celé území pobřeží se dělilo na jednotlivé oblasti a podoblasti. Pod správy armád, které již byly rozděleny v předcházejících kapitolách, dále spadaly pobřežní

⁷⁷ WILLIAMSON, *Německé ponorkové základny a bunkry v letech 1941–45*, s. 5.

⁷⁸ Tamtéž, s. 21.

⁷⁹ Tamtéž, s. 12an., 19–21.

⁸⁰ DUBÁNEK, s. 264–274.

obránné úseky s označením KVA, které měly na starosti jednotlivé divize. Následovalo dělení na pobřežní obranné skupiny KVG, jež spadaly do kompetencí pluků. Pod nimi se nacházely skupiny opěrných bodů s prapory. Následovaly opěrné body na úrovni roty a na konci byla hnízda odporu s označením WN, které obsluhovaly čtyři a skládaly se z několika malých pevnůstek a tobruků. Němečtí inženýři se snažili používat typizované objekty, ale kvůli již zmíněným problémům, se na Atlantickém valu nacházelo přes 250 základních druhů opevnění, které měly ještě několik variací. Z organizačních důvodů musel vzniknout určitý systém označení. Základní dělení bylo H (pozemní), L (letecké) a M (námořní). Nejčastější označení objektů, které se vyskytovalo na pobřeží, bylo R. Pojilo se s číselnou sérií, která udávala typ opevnění. Pozemní vojsko využívalo série 100, 500, 600 a 700. Čím vyšší číslo, tím měly modernější vybavení. Letectvo mělo sérii 400. Námořnictvo mělo své vlastní složitější označení, ale v zjednodušené podobě využívalo zbylé série. Na některých tvrzích se zachovalo starší označení, které bylo převzato ze Západního valu. Byly to OB (otevřené ložistiště), Vf (betonové zesílené polní postavení) a SK (atypické). Označení se rovněž dělilo podle třídy odolnosti. U pěchotních bunkrů byla největší odolnost A, případně A1, která se vyznačovala šířkou zdi od 2,5 do 3,5 metru. Uplatňovala se na nejdůležitější objekty, kterých nebylo mnoho. Většina opevnění byla stavěna v kategorii B, jež měla tloušťku stěn dva metry. Nižší třídu B1, měly malé tobruky o šířce 1–1,2 metru. Existovaly i třídy C a D, ale ty se v zásadě nepoužívaly.⁸¹

2.4 Jiné valy

Patrně prvním moderním valem v meziválečném období byla Maginotova linie, která se začala budovat v roce 1929 a byla přerušena až německým obsazením Francie roku 1940. Tato linie se táhla téměř přes celé Německo–francouzské hranice. Část opevnění se nacházela i na Korsice, nicméně silné opevnění bylo jen na hranicích s Německem. V alpských oblastech a podél belgických hranic, byla linie velmi slabá. Díky propracované strategii a moderním stavebním technologiím, se stala vzorem pro ostatní země. Největším následovníkem bylo Československo se svojí pohraniční obranou. Nacistické Německo se vydalo zčásti jiným směrem. Celou stavbu řídila francouzská organizace CORF, do roku 1936, kdy byla zrušena. „*V průběhu budování Maginotovy linie docházelo z finančních důvodů k častým škrtkům v již schválených plánech, takže řada*

⁸¹ KUPKA, *Atlantický val*, s. 19–22; ZALOGA, *Atlantický val Francie*, s. 21, 26.

*vyprojektovaných objektů byla postavena v jednodušším provedení či bylo na jejich výstavbu úplně rezignováno.*⁸² Celkem bylo vybudováno jen 50 % objektů z původního plánu, což bylo pro Francii v roce 1940 osudné.⁸³

Přes tato omezení bylo vystavěno na hranici s Německem celkem 22 velkých dělostřeleckých baterií a 36 pěchotních tvrzí. Byl to řetěz menších dělostřeleckých tvrzí, které byly propojeny chodbami. V podzemí se nacházely sklady, ošetřovny, elektrárna, ubikace až pro 1200 vojáků apod. *„Na povrchu byly výsuvné pancéřové dělostřelecké věže, zasazené v železobetonových objektech, ty byly s podzemím spojeny muničními výtahy a jejich palba byla řízena z velitelských stanovišť, které získávaly zprávy z pozorovatelů.*⁸⁴ Nejčastějšími typy byly 75 a 135 mm kanóny, které byly doprovozeny nespočtelným množstvím bunkrů s kulometry, zátarasů s minovými poli a jinými překážkami. Veškeré mosty a důležité křižovatky byly taktéž opevněny. Bylo zde naprojektováno několik technických novinek, jako třeba otočné věže. Ale z nedostatku času, již nebyly v podstatné míře zrealizovány. Tyto vymoženosti byly ve větším množství aplikovány až na Atlantickém valu. Celkově lze tedy shrnout, že: *„na počátku byly vybudovány objekty nejhodnotnější, ke konci prací však objekty téměř bez hodnoty“.*^{85 86}

Jako reakce na Maginotovu linii se v Německu začal stavět tzv. Západní val, který se táhl od Cách až k Basileji. Jeho hlavním úkolem bylo zabezpečit důležité oblasti Sárska a Porúří. Samotná výstavba, prováděná Todtovou organizací, začala po remilitarizaci Porýní v roce 1936. Westwall, jak ho nazývali Němci, byl budován do hloubky území, aby zpomalil nepřátelský postup a poskytl čas k mobilizaci. Tento val částečně vyšel z Maginotovy linie. Lišil se především tím, že se výstavba zaměřila na větší množství malých bunkrů, než těch velkých. Rozběhla se výroba typizovaných objektů a dílů, které měly usnadnit budování. Výstavba však pokračovala příliš pomalu, a tak se Hitler v květnu 1938 rozhodl zvýšit priority na výstavbu zastavením všech větších staveb v Německu. Tyto stavební práce si vyžádaly obrovské množství materiálu. Nejvíce bylo potřeba železa, řeziva a betonu, jehož na stavbu padlo celkem tři miliony m³. *„V neposlední řadě tato výstavba pohltila také ohromné množství peněz,*

⁸² KUPKA, Vladimír, *Průvodce po Maginotově linii*, Dvůr Králové 1997, s. 9.

⁸³ BRICE, s. 146an.; DUBÁNEK, s. 38; RÁBOŇ, Martin, *Maginotova linie, hranice z betonu a oceli*, Brno 1997, s. 9–13.

⁸⁴ BRICE, s. 146.

⁸⁵ RÁBOŇ, s. 13.

⁸⁶ DUBÁNEK, s. 38; KUPKA, *Průvodce po Maginotově linii*, s. 4–12.

*utracených za materiál a týdenní výplaty inženýrů, dělníků a úředníků.*⁸⁷ Výstavba byla prováděna ve spěchu a některé části tak nebyly dořešeny. Lehké opevnění mělo slabé stěny, jen 80 cm a většinou jen jednu střílnu. Výzbroj byla velmi zastaralá, vyjma velkých tvrzí, na kterých byla instalována ta nejmodernější. Tyto velké nedostatky zakryla Goebbelsova propaganda, podle níž tato linie tvořila kompaktní celek.⁸⁸

*„Tento gigantický projekt pak v roce 1940 přerušila změněná politická situace po německých úspěších při bleskové válce a obsazení západní Evropy.*⁸⁹ Následkem potřeby výstavby na atlantickém pobřeží, byla jednotlivá děla ze Západního valu přemístěna právě tam. Proto také inženýři částečně museli vycházet z valu, který se rozprostíral na německé hranici. V průběhu války val chátral a měnil se v provizorní sklady. Stavební priority získal až na podzim roku 1944, kdy Spojenci byli už pevně zachyceni v Evropě. Celkem tak na této linii o délce 480 km vzniklo necelých 14 000 objektů.⁹⁰

⁸⁷ SHORT, Neil, *Západní val, siegfriedova linie*, Praha 2010, s. 12.

⁸⁸ DUBÁNEK, s. 18; SHORT, s. 9–30.

⁸⁹ DUBÁNEK, s. 18.

⁹⁰ SHORT, s. 35–40.

3 Struktura německých ozbrojených sil

3.1 Německá armáda

Po první světové válce byly německé ozbrojené síly na základě Versaillské mírové smlouvy zredukovány na 100 000 mužů. Jejich největší složkou byla pozemní armáda. „*Její role měla být omezena na domácí obranu a zabezpečení hranic.*“⁹¹ Reichswehr, což byly ozbrojené síly Výmarské republiky, existoval do 15. března 1935, kdy ho Hitler nahradil Wehrmachtem. Jeho příslušníci již museli skládat přísahu samotnému Vůdci, neboť v této době byl hlavou státu. Pod správu této organizace dále spadaly Kriegsmarine, Luftwaffe a Heer, které tvořilo největší část (75 %). Vrchním velitelem se od 4. února 1938 stal Hitler, poté co sesadil ministra války Wernera von Blomberga. Náčelník štábu OKW byl polní maršál Wilhelm Keitel a jeho pobočníkem generálplukovník Alfred Jodl, který měl de facto nejvyšší vliv. OKH vedl polní maršál Brauchitsch, ale po neúspěšné invazi do SSSR, byl odvolán a jeho místo v prosinci 1941 zaujal sám Vůdce.⁹²

Luftwaffe vedl říšský maršál Hermann Göring. Kriegsmarine měl na starosti velkoadmirál Reader, kterého v roce 1943 nahradil velkoadmirál Karl Dönitz. Wehrmacht se dále dělil na polní (Feldheer) a záložní jednotky (Ersatzheer). Polní se skládaly ze tří složek: bojové jednotky (pěchota, dělostřelectvo, ženisté, štáby apod.), zásobovací (zdravotníci, transporty, úředníci...) a bezpečnostní (vojenská policie, zajatecké tábory...). Záložní oddíly cvičily nové brance a doplňovaly stavy jednotek na bojištích. Německé ozbrojené síly se rovněž skládaly také z polovojenských jednotek, kterými byly například Todtova organizace, četnictvo, nebo úderné oddíly SA.⁹³

Nedílnou součástí německých ozbrojených sil byly také jednotky SS. Tyto ochranné oddíly vznikly v roce 1925 jako součást SA podléhající nacistické straně. Jejich příslušníci se skládali jen z členů, kteří splňovali určité fyzické parametry. Vyznačovali se především fanatismem a naprostou oddaností vůdci. Při nástupu Hitlera k moci, tvořilo tyto jednotky 30 000 členů. Poté se začaly masově rozrůstat. Dne 30. června 1934 se zbavily svých největších konkurentů z SA během tzv. Noci dlouhých nožů. Tato politická milice zpočátku nepůsobila jako vojenská organizace, ale jako Hitlerova osobní ochranka, která rovněž zasahovala proti oponentům z nacistické

⁹¹ STONE, David, *Hitlerova armáda 1939–1945: vojáci, výzbroj a organizace*, Praha 2012, s. 14.

⁹² BISHOP, Chris, *Organizace a bojiště německé pěchoty ve 2. Světové válce*, Praha 2009, s. 7; NIGEL, s. 7–11.

⁹³ Tamtéž.

strany. Při anšlusu Rakouska v březnu 1938, se SS skládaly ze tří pluků: Deutschland, Germania a Der Führer. „V březnu 1939 se policejní jednotky SS postavily do prvního sledu při operaci, která měla za cíl obsadit Prahu a zbytek Československa.“⁹⁴ Teprve s vypuknutím války se přeměnily na elitní armádní jednotky vedené Himmlerem, pod názvem Waffen-SS. Oficiálně nespádaly pod Wehrmacht, nicméně v boji byly vedeny OKW. Organizace se dělila na tři sekce: bezpečnostní složky (Allgemeine SS), bojové (SS-Verfügungstruppe) a stráž v koncentračních táborech (SS-Totenkopfverbände). Vojenská struktura se shodovala s Wehrmachtem. Celkem bylo vytvořeno 38 divízi o síle milionu mužů. Většina z nich byla motorizována a jejich počáteční výzbroj se skládala převážně z ukořistěných zbraní. Později byly přezbrojovány nejmodernější technikou. Postupem času se do jejich řad dostávali také cizinci. Tyto elitní divize se do historie zapsaly svými vojenskými úspěchy a zvěrstvy, páchanými na civilním obyvatelstvu.⁹⁵

Branná povinnost, která byla zahájena 16. března 1935, porušovala Versaillské dohody. Týkala se mužů ve věku od 18 do 45 let. Dobrovolníci nicméně mohli rukovat již v 17 letech. Zpočátku byly uplatňovány i mnohé „lidské“ výjimky, které zprošťovaly muže branné povinnosti. Nástupu do armády se například vyhnuli ti, kteří byli zdravotně nezpůsobilí, byli samoživitelé rodin, studenti, nebo muži kteří pracovali v zaměstnání, které bylo prospěšné pro chod státu. „*Naprostá většina německých občanů mužského pohlaví se nicméně branné povinnosti vyhnout nemohla a prošla proto sérií ověřených a standardizovaných postupů a úkonů.*“⁹⁶ Byly jimi registrace, zdravotní vyšetření, odvod a následné přiřazení k určité bojové skupině. Do armády se nemohli dostat Židé ani Romové. Výcvik probíhal pod vedením záložních jednotek. Základní výcvik trval po dobu 16 týdnů a byl rozdělen na tři hlavní části. Z počátku se zaměřil na jednotlivce v rámci oddílu a čety. Posléze byl bravec seznámen se všemi základními zbraněmi. V poslední části se zaměřil na techniku, ke které byl převelen. Po základním výcviku, kdy rekrut čekal na přiřazení k určité jednotce, pokračoval výcvik na úrovni roty. Pro důstojníky a poddůstojníky byly určeny speciální kurzy v délce několika měsíců. Na počátku války měl Wehrmacht dobře vycvičenou a vyzbrojenou armádu. S postupem času se počet branců snižoval a nacistickému vedení nezbyvalo nic jiného, než brát i předtím nevyhovující jedince. Byli povoláni muži v rozpětí od 16 do

⁹⁴ RIPLEY, Tim, *Dějiny Waffen-SS 1925–1945*, Praha 2011, s. 28.

⁹⁵ BISHOP, Chris, *Divize Waffen-SS 1939–1945*, Praha 2008, s. 7–9.

⁹⁶ STONE, s. 94.

60 let a výcvik se zkrátil na osm týdnů. Do armády vstupovali i dobrovolníci z ciziny, váleční zajatci apod. Z tohoto důvodu se na místě a v čase samotného spojeneckého vylovení, nacházelo v řadách obránců velké množství cizinců a starších vojáků.⁹⁷

Struktura Wehrmachtu byla velice různorodá a postupem času se měnila. Nejvyšší složkou byla skupina armád. Na atlantickém pobřeží byla konkrétně skupina armád Západ. Každá skupina se na začátku války skládala z dvou až tří armád o síle cca 400 000 mužů. Armády se dále dělily na tři až čtyři sbory. Na této úrovni se počty lišily podle druhu zbraně. Většinou se skládaly z dvou až pěti divizí, kterých bylo v roce 1939 vytvořeno celkem 143. Wehrmacht tak měl na počátku války ve zbrani okolo 3 200 000 vojáků. V době největší síly měl až 9,5 milionu mužů. Divize již byla plně samostatný útvar, který se dělil podle specializace. Nejčastější byly pěší. Následovaly obrněné, tankové, motorizované, lehké, výsadkové, horské, jízdní, dělostřelecké, záložní a mnohé další. Počty jednotlivých typů jednotek se tak různě lišily. Pohybovaly se někde okolo 17 000 mužů. Postupem času se však struktura měnila a stavy se snižovaly. Na konci války tak divize čítala například jen 10 000 vojáků. Počet divizí paradoxně stoupal a v roce 1944 jich bylo přes 300. „*Hlavními částmi pěší divize bylo velitelství, až tři pěší pluky, dělostřelecký pluk, spojovací, průzkumný, protitankový a ženijní prapor a divizní podpora.*“⁹⁸ Divizi podléhaly také zásobovací, zdravotnické a administrativní služby. Pluk, jehož síla činila přes 3000 mužů, byl složen ze tří praporů a několika podpůrných rot. Samotný prapor byl tvořen třemi střeleckými a jednou kulometnou rotou, které se dělily na tři čety a ty pak na pět družstev o devíti mužích. Tento nejmenší útvar se skládal z velitele, jeho zástupce, dvou kulometčíků, granátníka a zbylých čtyř mužů, kteří byli vybaveni puškou K98.⁹⁹

Skupina armád Západ operovala na území Francie, Belgie a Nizozemí. Na jaře 1944 se skládala celkem z 61 divizí. Velitelem této skupiny armád byl polní maršál Rundstedt. Dále se dělila na skupinu armád B polního maršála Rommela, G generálplukovníka Blaskowitze, třetí leteckou armádu, námořní skupinu Západ a tankovou skupinu Západ generála Schweppenburga, která však podléhala přímo Hitlerovi. Skupina B, do které spadala 7. armáda generálplukovníka Dollmana a 15. generála Salmutha, se nacházela na území Nizozemska, Belgie a severní Francie.

⁹⁷ Tamtéž, s. 77an., 92–95.

⁹⁸ Tamtéž, s. 131.

⁹⁹ MILANO, Vince, CONNER, Bruce, *Válka v Normandii, ode dne D K Saint-lo německýma očima*, Praha 2012, s. 329an.; NIGEL, s. 7–10.

Skupina G byla umístěna na jihu Francie a zahrnovala pod sebou 1. armádu, od ledna 1944 i 19. armádu. Tanková skupina Západ zůstávala jako záloha ve vnitrozemí. „*Vrchní velitelství Západ, mělo sídlo v St. Germain, západně od Paříže, štáb skupiny armád B byl v La Roche–Guoyon na Seině, 40 kilometrů severozápadně od Paříže.*“¹⁰⁰ Invaze se nakonec uskutečnila v prostoru, kde se nacházela 7. armáda, která se skládala z 12 divizí, jež byly rozmístěny podél Atlantického valu v Normandii a Bretani. Byly jimi: 77., 243., 265., 266., 275., 343., 352., 353., 709., 716. pěší, 2. výsadková a 21. tanková divize. Přimo na konkrétních vylodovacích plážích se bránily 352., 709. a 716. pěší divize z LXXXIV. sboru generála Marckse. Tyto jednotky neměly naději ubránit tak rozsáhlé území. „*V severovýchodní Francii činil divizní sektor průměrně 80 km, na pobřeží Normandie to bylo 193 km a na pobřeží Atlantiku a Středozemního moře až 322 km.*“¹⁰¹ Dalším problémem byla stávající situace Atlantického valu, která byla nedostačující a stav německých obránců, kteří se skládali ve většině případů z méně schopných vojáků.¹⁰²

3.2 Jednotky v Normandii

Jednou z nejvýznamnějších jednotek, které se účastnily obrany pobřeží při invazi, byla nově vytvořená 352. pěší divize. Na přelomu let 1943 a 1944 byla zformována ze zbytků 546. pluku a 268. a 321. pěší divize, které se účastnily tvrdých bojů na východní frontě. Vzhledem k velkým ztrátám, které tyto jednotky utrpěly, bylo německým vedením rozhodnuto, o jejich stažení a reorganizaci v novou divizi. K těmto zraněným a bojem vyčerpaným mužům, byli přiřazeni tisíce nových branců z výcvikového střediska ve Slaném. Tito sedmnáctiletí hoši postupně utvořili nově vzniklé 914., 915. a 916. granátnické pluky, které s celou divizí náležely pod 7. armádu. Dočasně byly umístěny v oblasti kolem St. Lo, pod vedením generálporučíka Dietricha Kraisse. Tato nová jednotka byla vybavena jen velmi skromně, neboť většina výstroje mířila na východní frontu. Nedostatek benzínu zapříčinil, že se celá divize musela přemisťovat pomocí povozů s koňmi nebo na jízdních kolech. Toto omezení se však netýkalo důstojníků a poddůstojníků, kteří měli služební vozy. Nepříznivé podmínky, které doprovázely 352. pěší divizi od jejího vzniku, měly špatné účinky na výcvik. Mladí muži byli velice slabí,

¹⁰⁰ ISBY, s. 216.

¹⁰¹ BISHOP, *Organizace a bojiště německé pěchoty ve 2. Světové válce*, s. 151.

¹⁰² NIGEL, s. 222an.

neboť trpěli nedostatkem potravy. Tyto nedostatky se negativně promítaly nejen na již zmíněný výcvik, ale i na morálku.¹⁰³

Další problém, který sužoval tuto jednotku, byla komunikace. Do 352. pěší divize byly začleněny i tzv. Osttruppen. Tyto prapory se skládaly převážně z dobrovolníků ze SSSR a různých etnických menšin. Dostávaly sice méně důležité úkoly, ale i přes to zde vznikaly určité bariéry. Německé velení se je snažilo řešit oddělováním od německy mluvících jednotek. Nacházeli se zde také muži, kteří neuměli německy, i když byli považováni za etnické Němce. „*Po znovu dobytí provincií v polském koridoru a v Alsasku-Lotrinsku byli tamní muži v odvodovém věku, kteří se narodili německým rodičům nebo v době, kdy byla tato území součástí německého impéria, vyzváni k narukování.*“¹⁰⁴ Říkalo se jim Volksdeutsche. Na konci března 1944 prohlásilo OKW divizi za bojeschopnou. Ve skutečnosti byl její stav na 12 000 mužích, což představovalo asi 70 % plně vybavené divize.¹⁰⁵

V dubnu 1944 přijel do Caen na inspekci polní maršál Rommel, velitel skupiny armád B. Zhodnotil, že tento úsek Atlantického valu byl z hlediska obrany nedostatečně opevněn. Jednotka tak byla přesunuta do této oblasti, aby vypomohla slabé 716. pěší divizi, která byla složena převážně ze starců, jenž zbyli po převelení mladších ročníků na východní frontu. Navíc byla oslabena o 726. granátnický pluk, který byl přeřazen pod velení 352. divize. Tyto jednotky zde vytvořily dvě obranné linie. Jednu přímo na pobřeží a druhou ve vzdálenosti 10–15 kilometrů od břehu. Po přesunu začaly ženijní jednotky zesilovat obranu. Na plážích se začaly stavět protitankové a proti vylodovací zátarasy z ocele – čeští ježci. Obránci rozmísťovali ostnatý drát a zakopávali dřevěné kůly s připevněnými minami. Těmi pokryli i velké úseky pobřeží. „*V sektorech 352. divize se také hojně využilo přírodních překážek. Protože se očekával výsadek, zatopila se některá území, avšak byla snaha nezaplavit příliš mnoho pastvin farmářů, aby se tak nenarušily místní zdroje potravin.*“¹⁰⁶ V oblasti mezi Caen, St. Lo a řekou Vire začali budovat tzv. Rommelův chřest, jež nestihli zcela dokončit. Skládal se z dřevěných kůlů, které byly propojené ostnatým drátem proti výsadbářům. Samotná stavba Atlantického valu v této oblasti skýtala mnoho problémů. Největším byl nedostatek pracovní síly a stavebního materiálu. Počátkem června tak nebyla situace se stavem opevnění příznivá.

¹⁰³ MILANO, s. 11–16.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 17.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 16–19.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 29.

Nicméně cvičení 352. divize stále probíhalo s o to větší intenzitou. Hlavní taktické nácviky se poté přesunuly do oblasti Colleville–St. Laurent, kde shodou okolností následně proběhla invaze. „Obecně vzato se dá říci, že navzdory všem těm potížím byla 352. mezi všemi pěšími divizemi podél pobřeží Normandie nejpřipravenější a nejlépe vycvičená.“¹⁰⁷ Byla jedinou divizí na pobřeží, která vyhlásila pohotovost ještě před invazí.¹⁰⁸

Historie sousedních divizí, které byly umístěné ve vyloďovacích oblastech, konkrétně 709. a 716. pěší, byla hodně podobná. Ve výzbroji a zkušenosti mužů se však podstatně lišily. Generálporučík Karl von Schlieben, velitel 709. divize, byl umístěn se svojí jednotkou do oblasti kolem Cherbourgu na Cotentinském poloostrově. Pod jeho správu tak spadala vyloďovací pláž s názvem Utah, jak jí nazývali Spojenci, kterou obsadil jednotkami s minimálními vojenskými zkušenostmi. Tato divize čítala jen 10 500 mužů, z nichž 2000 byli cizinci. Věkový průměr těchto mužů činil navíc 36 let. V dělostřeleckých bateriích dokonce 45 let, což byl proti spojeneckým jednotkám o průměru 25 let velký rozdíl. Tato oblast byla z velké části zaplavena. Obránci tak kontrolovali jen výstupy z pláží v bunkrech s kulometry MG 42. V lepším postavení se nenacházela ani 716. divize generálporučíka Ludwiga Richtera, která byla umístěna u Caen. Bránila tedy pláže Juno, Gold a Sword. „Skládala se ze dvou pluků a sloužili v ní Poláci, Češi, Ukrajinci a Rusové, jimž veleli němečtí důstojníci a poddůstojníci.“¹⁰⁹ Součástí byl rovněž jeden dělostřelecký pluk složený ze starců, který bránil sektor Gold, jenž měl k dispozici pouhých 25 děl. V úseku Sword, kde Spojenci čekali největší odpor, působily dokonce jen tři roty. Obě tyto divize trpěly nedostatkem motorizované pěchoty, díky čemuž musely využívat v hojném počtu jízdní kola a povozy s koňmi. I přes tento handicap, prováděly dále stavební práce, jež nařídil Rommel. Na Omaze bylo rozmístěno: „8 kasemat pro pevnostní dělostřelectvo, 35 bunkrů skrývající lehké kanóny a rychlopalné kanóny, 18 protitankových kanónů, 4 dělostřelecké baterie, 6 minometů, 35 šestihlavňových minometů, 85 kulometných hnízd“.¹¹⁰ Tento výčet krytů, se ve zbylých sektorech v takovém množství nikde nevyskytoval.¹¹¹

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 33.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 19–33.

¹⁰⁹ STAFFORD, David, *Deset dní do dne D: poslední hodiny před spojeneckou invazí do Evropy*, Praha 2004, s. 205.

¹¹⁰ PERRAULT, Gilles, *Tajemství dne D*, Praha 1968, s. 95.

¹¹¹ HARGREAVES, Richard, *Němci v Normandii*, Praha 2008, s. 79, 82–84; MILANO, s. 72; NEILLANDS, s. 51–54.

Dalšími divizemi, které byly na normanském pobřeží umístěny, ale jejich úseky nespádaly do prvotní fáze invaze, byly 243. pěší a 91. výsadková. Skládaly se z mladých mužů a jejich vybavení bylo podprůměrné. Jmenované jednotky se nacházely na západním pobřeží Cotentinského poloostrova a do bojů zasáhly až při obraně Cherbourgu. Jedinou tankovou divizí, která byla v dostatečné blízkosti, aby se zúčastnila počátečních bojů, byla 21., umístěná v blízkosti Caen. Divize byla po reorganizaci a její příslušníci byli zkušení vojáci s dobrou výzbrojí. Dalšími tankovými divizemi, byly 2. SS Das Reich nacházející se v oblasti St. Lo a 12. SS Hitlerjugend se stanovištěm ve Falais. Tyto jednotky se však do obrany pobřeží zapojily až s několikanásobným zpožděním. V oblasti kolem přístavu Le Havre byly umístěny 346. a 711. pěší divize, které taktéž zasáhly do bojů s odstupem několika dní. Poslední divizí, která se nacházela v této oblasti, byla 319. pěší, operující na Normanských ostrovech. Měla vysokou kvalitu a dobrou výzbroj, neboť zde byly kladeny velké požadavky na obranu. Této jednotce se nicméně boje zcela vyhnuly a na této pozici setrvala až do konce války, kdy se vzdala Spojencům. Můžeme shrnout, že: *„bojové a morální kvality německých divizí byly v celku nízké. Nejslabším článkem německé obrany v Západní Evropě bylo ovšem letectvo a loďstvo“*.¹¹² Zvláště v Normandii se tyto vojenské složky téměř nevykytovaly, neboť spojenecká armáda měla v obou případech výraznou převahu. Německé letectvo bylo raději staženo více do vnitrozemí, aby se vyhnulo naprostému zničení. Námořnictvo disponovalo v této oblasti jen menšími plavidly a nemohlo se tak rovnat velkým spojeneckým křižníkům.¹¹³

3.3 Výzbroj a vybavení, porovnání se Spojenci

Každý voják, aby mohl plnit své rozkazy, musí být patřičně vybaven. Nejen po stránce oděvu, ale i určitou zbraní. Základní ochranou hlavy byla helma. Německá byla ocelová v barvě polní šedé, ostatně jako většina jejich vybavení. Tato helma byla velice moderní a její jedinou nevýhodou byl zhoršený sluch. Dělala se v několika velikostech, takže každému vojákovi sedla přesně na míru a nepadala mu na rozdíl od americké helmy M1, která se dělala pouze v jedné velikosti. Byla ale tvořena ze dvou částí a díky vložce se v určité míře dala korigovat velikost. Výhodou spojenecké helmy byla také její větší účelnost, neboť se v ní dalo vařit, voják ji mohl použít jako umyvadlo, nebo ji mohl

¹¹² PERRAULT, s. 262.

¹¹³ ISBY, s. 85–87, 121an.

použit jako lopatku. Německá uniforma se skládala z kabátce, košile, kalhot, vysokých bot a čepice. Vše se šilo z vlny nebo umělého hedvábí. Kabátec měl velice jednoduchý střih ke stehnům a byl opatřen několika kapsami. Kalhoty byly vyztužené, takže se moc neopotřebovaly, což bylo výhodné především v pozdější době, kdy se veškeré šatstvo začalo dělat z méně kvalitních materiálů. Košile se šily z jemné látky v několika barevných variacích, které rozlišovaly bojové útvary. Měly volný střih a byly opatřeny náprsními kapsami. Spojenecký oděv se skládal ze stejných částí a podobného materiálu. Spojenci využívali spíše bundu než kabátec. Nebyla sice z příliš teplého materiálu, takže vojáci v zimě promrzali, ale dalo se v ní lépe pohybovat. Platilo to i u košile a kalhot, které měli připevněné pásky. Spojenecký opasek byl mnohem praktičtější, než německé šle.¹¹⁴

Boty byly základ všeho, neboť bez dobrých bot nemohl voják fungovat. Němci používali vysoké holínky z černé kůže, které byly velice pohodlné. Podrážky měly podbité kovovými cvočky proti skluzu, což byla i jejich nevýhoda, neboť při chůzi klapaly a nepřítel je mohl odhalit. Vojáci nosili na hlavě lodičky a čepice s kšiltem, u kterých se v zimě daly sklopit krytky na uši. Používali kožené opasky, na kterých měli zavěšené náboje a přichycen řemen ve tvaru písmene Y. Na něm byl připevněn batoh, bodák, lahev a chlebník. Dále s sebou nosili plátěný stan, plechový turnus na masku a mnoho věcí k osobní potřebě. Američtí vojáci používali kotníkové šněrovací boty, ke kterým se připínal límec. Podrážka byla z gumy, zbytek z kůže. Na hlavě nosili rovněž lodičky, nebo tzv. džípovky, které byly pletené a tudíž velice teplé. Spojenci měli mnohem méně osobního vybavení, neboť dokázali využít jednu věc na více potřeb. Jejich největší výhodou byly tzv. K balíčky, které zahrnovaly denní dávku potravin při snadném použití. Obě armády si tak byly ve výstroji celkem rovnocenné. Každá měla své lepší i horší stránky. Nelze to však říci o pěchotní výzbroji, kde Spojenci s přehledem dominovali.¹¹⁵

Američané používali nejlepší pěchotní zbraň Druhé světové války. Byla jí poloautomatická puška M1 Garand, ráže 7,62 mm s kapacitou zásobníku osmi nábojů. Naprosto převyšovala německé opakovací pušky a získávala tak nad nimi palebnou převahu. Jedinou nevýhodou této zbraně byl zvuk při vyskočení zásobníku. Nepřítel tak mohl poznat, že protivník právě nabíjel a mohl zaútočit. Poddůstojníci používali samopal typu Thomson se zásobníkem na 20, respektive 32 nábojů. Mezi osobními

¹¹⁴ MILANO, s. 309–314.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 314–324.

zbraněmi byl nejčastěji používán Colt 1911. Pro posílení palebné převahy, byla využívána automatická puška BAR.¹¹⁶

Wehrmacht nejčastěji používal následující zbraně. „*Když šla armáda v září 1939 do války, byla většina jejích vojáků vyzbrojena puškou Mauser 7,92 mm Karabiner 98.*“¹¹⁷ Byla to nejlepší opakovací puška na světě. Nemohla se však rovnat automatickým zbraním. Později byla zavedena poloautomatická puška G43, rovněž s ráží 7,92 mm. Mezi nejlepší útočné automatické samopaly lze zařadit MP 40 se zásobníkem na 32 nábojů. Lepší zbraní byla její zdokonalená variace MP 44, která se ale do oběhu dostala až po vylovení Spojenců v Normandii. Důstojníci používali osobní zbraň Luger P08 ráže 9 mm, nebo Walther P38. Pýchou německé armády se však staly těžké kulometry, které převyšovaly ty spojenecké. MG 34 byl využíván hlavně na počátku války. Jeho zdokonalená verze MG 42 se stala nejlepším kulometem celé války. Ani tato výhoda však nepřinesla německé armádě úspěch, neboť převážná většina Wehrmachtu byla vyzbrojena opakovacími puškami K98, které se nemohly rovnat pušce M1 Garand. V pěchotních zbraních, které byly určeny proti těžké technice, jako byly například minomety, granátomety, raketomety a plamenomety, byly obě strany vyrovnané.¹¹⁸

Co se týče těžké techniky, Wehrmacht Spojence převyšoval. Nicméně díky sériové výrobě Spojených Států, dokázali Spojenci německé obránce několikanásobně předčit. Nejpoužívanějším tankem ve Francii, byl německý PzKpfw IV, který se vyrovnal spojeneckým Shermanům. Panther (PzKpfw V), nebo Tigry (PzKpfw VI), které naprosto převyšovaly nepřátelskou techniku, nebyly v této oblasti sériově zavedeny. Díky velké početní převaze spojeneckých tanků, nezůstávalo obráncům nic jiného, než se bránit improvizovanými prostředky, jako byly Panzerfaust, nebo Panzerschreck. Osvědčily se i protiletadlová děla ráže 88 mm. V letectvu byla spojenecká převaha ještě výraznější, neboť početně Luftwaffe velmi převyšovali. Německé stíhačky Focke–Wulf 190 a Bf 109, se sice mohly rovnat americkému Mustangovi, nebo britskému Spitfiru, ale početní převaha Spojenců byla dominantní. Luftwaffe navíc sužoval nedostatek pilotů. Německé námořnictvo na tom bylo stejně špatně jako letectvo, z čehož plyne, že blížící se invazi nemohly prakticky zastavit.¹¹⁹

¹¹⁶ Tamtéž, s. 324an.

¹¹⁷ STONE, s. 152.

¹¹⁸ MILANO, s. 325an.; STONE, s. 152–156.

¹¹⁹ HARGREAVES, s. 52–55.

3.4 Polní maršálové

Jednou z nejvýznamnějších postav na západní frontě byl polní maršál Gerd von Rundstedt, který se narodil 12. prosince 1875 v Aschersleбену. Jeho rodina měla dlouhou vojenskou tradici, a tak i on nastoupil na vojenskou akademii. V 18 letech se stal důstojníkem v pruské armádě a začal působit na generálním štábu. Účastnil se bojů v první světové válce, kde si získal renomé a jeho vojenský postup se dále zvyšoval i v meziválečném období. Po obsazení Sudet odešel do důchodu, ale ještě před válkou byl povolán zpět, aby vedl útok proti Polsku. Po úspěšném obsazení Polska, hrál klíčovou roli také při pádu Francie.¹²⁰

Rundstedt byl ze staré pruské školy a navíc velice zásadový, takže plnil veškeré rozkazy, i když s nimi nesouhlasil. Hitler si ho za tyto vlastnosti velice vážil a svěřil mu velení nad skupinou armád Jih, s kterou v létě 1941 obsadil celou Ukrajinu. Na konci roku ho Vůdce odvolal za rozpory ohledně strategie v dalším postupu. Již následujícího roku byl opět povolán do Francie a v listopadu obsadil její vichystickou část. Vzhledem k jeho vyššímu věku a zhoršujícímu se zdravotnímu stavu, se stupňovaly neshody mezi ním a Rommelem ohledně strategie při plánované obraně proti vylodění. V některých důležitých rozhodnutích Rommel Rundstedta dokonce obcházel, neboť struktura vedení nebyla patřičně vymezena. „*To nevedlo jen ke zmatené organizaci velení, ale přímo k chaosu ve velení.*“¹²¹ Po neúspěšném odražení invaze byl odvolán, nicméně jeho poslední válečnou operací se stal protiútok v Ardenách. V květnu 1945 byl zajat a uvězněn. Po čtyřletém vězení byl propuštěn a 24. února 1953 zemřel.¹²²

Slavnějším polním maršálem, který působil na západě, byl Erwin Rommel. Narodil se 15. listopadu 1891 v Heidenheimu do obyčejné venkovské rodiny. V roce 1910 vstoupil do armády a již příštího roku dosáhl důstojnické hodnosti. Prošel si boji první světové války, kde se vyznačoval velkou statečností a disciplínou. V meziválečných letech působil jako instruktor na vojenských školách. V roce 1940 se účastnil francouzského tažení a již následujícího roku dostal velení nad Afrikakorpssem, se kterým si vydobyl slávu. Nicméně kvůli narůstajícím neúspěchům, byl na jaře 1943 odvolán a přemístěn do hlavního štábu, kde měl na starosti středomořské záležitosti. Kvůli neshodám ve strategii byl ještě v listopadu téhož roku převelen do Francie, kde byl pověřen výstavbou Atlantického valu. V lednu 1944 převzal velení skupiny armád

¹²⁰ BARNETT, Correlli, *Hitlerovi generálové*, Brno 1997, s. 196–218.

¹²¹ ISBY, s. 48.

¹²² BARNETT, s. 219–233.

B, která spadala přímo pod Rundstedta. „*Během prvních šesti měsíců roku 1944 Rommel ztrojnásobil počet min v pobřežní obranné zóně na 5 až 6 milionů. Dohlížel na konstrukci opevněných bodů, bunkrů a úkrytů pro bojové jednotky.*“¹²³ Nechal rozmístit různé zátarasy proti vylodění i proti výsadbkům. Práce se však již nestihly před vyloděním Spojenců zcela dokončit. Po invazi se zapletl do pokusu o atentát na Vůdce a 14. října 1944 raději spáchal sebevraždu, než aby šel před válečný soud. Byl to jeden z nejlepších generálů celé války, který se vyznačoval skvělými taktickými dovednostmi a improvizací.¹²⁴

3.5 Plány a strategie na odražení invaze

V této otázce vznikaly velké rozpory. Hitler, nacistické vedení a generálové v západní Evropě, se nedokázaly shodnout na místě a čase spojenecké invaze. Každý navíc zastával jiný názor, na rozmístění jednotek. Spor vyvrcholil, když byl Rommel jmenován velitelem skupiny B a dostal za úkol dohlížet na výstavbu Atlantického valu. Polní maršál Rundstedt zastával názor, že tankové divize, by měly zůstat ve vnitrozemí jako zálohy, neboť: „*celá myšlenka Atlantického valu spočívala v tom, že vetřelci budou zničeni dříve, než budou mít možnost dostat se z pláže.*“¹²⁵ Po vylodění by se přesunuly na pobřeží a společnou silou všech divizí by zničily zbytek jednotek. Měl totiž strach, že kdyby všechny zálohy byly rozmístěné podél pobřeží, vystavily by se útokům spojeneckého letectva a nedokázaly by invazi odrazit. Dokonce nepreferoval ani výstavbu krytů pro vojáky, ale jen zákopy s kulometnými a minometnými hnízdy. Podle německé taktiky se totiž vojáci neměli schovávat, ale útočit. „*Rommel namítl, že k rozhodnutí může dojít jedině na mořském břehu a že všechny ozbrojené síly včetně tankových divizí zde budou muset být již od samého počátku, protože převaha Spojenců ve vzduchu zabrání pozdějším přesunům.*“¹²⁶ Každá z možností byla v něčem pravdivá. Rommel by sice mohl útočit hned, ale s roztroušenými jednotkami. Proto také preferoval statickou lineární obranu. Rundstedtovi by zase trvala cesta na pobřeží velmi dlouho a Spojenci by si mezi tím vybudovali silné předmostí. Nicméně chtěl mít mobilní zálohy a přesouvat je podle potřeby. Hitler tento spor nijak nevyřešil, ba naopak, ještě ho zhoršil. Učinil sice kompromis mezi oběma maršály tím, že jednotlivé

¹²³ Tamtéž, s. 343.

¹²⁴ Tamtéž, s. 322–348.

¹²⁵ CAWTHORNE, s. 148.

¹²⁶ BARNETT, s. 226.

tankové divize jim rozdělil. Nicméně si nad nimi ponechal velení a bez jeho souhlasu, se nesměly přesouvat. Rommel tak své nově získané tankové divize (2., 21. a 116.), rozmístil blíže k pobřeží. Hitler si pod sebou nechal zbylé 1. SS, 2. SS a Cvičnou tankovou divizi.¹²⁷

Větší shoda mezi generály a vedením Wehrmachtu, panovala ohledně místa vylodění. Nejpravděpodobnější oblastí invaze, se stalo území kolem kanálu La Manche v Pas-de-Calais. Toto místo bylo nejvhodnější pro vylodění hned z několika již zmíněných důvodů uvedených v předchozích kapitolách. Navíc ze stejné oblasti němečtí velitelé plánovali provést již dříve operaci Lvoun. Hitler, Rundstedt a další maršálové byli naprosto přesvědčeni, že cílové místo invaze bude Pas-de-Calais, i když ze zpráv rozvědné služby vyplývaly i jiné oblasti, mezi nimiž nechyběla ani Normandie. Veškeré priority výstavby tak směřovaly do tohoto sektoru. Tato pochybení německé obrany vyplývaly z vynikající spojenecké dezinformační služby, která podnikala nespočetné množství zastíracích akcí. Jediný Rommel, částečně i generál Schweppenburg, předpokládal, že invaze se uskuteční někde v Normandii. Vycházel z vlastních zkušeností, které nasbíral v severní Africe a Itálii. Tato oblast se tak začala výrazněji opevňovat až s příchodem právě zmiňovaného Rommela. Zaměřil se především na pláže, kde nechal vybudovat systém minových polí a zátaras, kryté lehkými opevněními s kulometry. Jediná skutečná shoda ve vedení německé armády byla v tom, že vylodění proběhne brzy ráno, aby se nepřítel mohl skrýt pod rouškou tmy. Rovněž se předpokládalo, že invaze proběhne buď za přílivu, nebo odlivu. Spíše ale zastávali názor, že při přílivu. „*Nikdo nevěřil, že by se protivník vylodil za odlivu, aby musel běžet a jet 800 metrů přes naprosto volnou ostřelovanou plochu.*“¹²⁸ Skutečnost byla ale zcela opačná.¹²⁹

Svoji strategii měla i Luftwaffe a Kriegsmarine. Göring, vrchní velitel letectva, chtěl většinu letounů přesunout daleko do vnitrozemí, aby nebyly zničeny při spojeneckém bombardování. Chtěl je nahradit maketami, aby odvedl jejich pozornost. Při samotné invazi by na ně pak zaútočil ze zálohy. Problém byl ale v tom, že Spojenci měli ve vzduchu několika násobnou převahu, a tento plán tak nepřinesl kýžený úspěch. V Normandii operovala Luftflotte 3 pod vedením maršála Sperrleho, která měla k dispozici necelých tisíc letounů. Použít jich mohla ale jen třetinu. „*Poměr sil mezi*

¹²⁷ STAFFORD, s. 39–41, 56–58.

¹²⁸ CARELL, Paul, *Útok na pevnost Evropa: invaze 1944 očima poražených*, Praha 1995, s. 75.

¹²⁹ Tamtéž, s. 10–12.

*Luftwaffe a Spojenci 6. června činil 1:25.*¹³⁰ Námořnictvo na tom nebylo o mnoho lépe. Zodpovědnou osobou v této oblasti byl viceadmirál Krancke. Pod něho spadala celá Marinegruppe West, která měla na starosti břehy Nizozemska, Belgie a Francie, včetně středomořského pobřeží. Krancke však nemohl čelit několika tisícům spojeneckých lodí, když sám měl k dispozici jen několik stovek menších plavidel. Mezi to nejlepší co mohl použít, patřilo jen 25 torpédových člunů a 17 ponorek.¹³¹

¹³⁰ ISBY, s. 28.

¹³¹ HARGREAVES, s. 33an., 52.

4 Vylodění v Normandii

4.1 Situace před invazí

Na Atlantickém valu se upřednostňovala statická obrana, která byla obsazena převážně pěšími a několika tankovými divizemi jako zálohou. Na budoucí západní frontě, byly rozmístěny dvě, respektive tři skupiny armád, které se skládaly z osmy armád a jedné tankové skupiny. V podstatě každá divize, umístěná v této oblasti byla strukturálně odlišná. Bylo to dáno především „schématem vln“, ve kterých vznikaly. Každá vlna, bylo jich celkem 35, se něčím lišila (počtem vojáků, typem techniky, organizací apod.). Jejich početní stavy se neustále snižovaly, takže některé divize v době invaze měly jen nadpoloviční počet mužů. Platilo to i o pancéřových jednotkách, které měly v roce 1939 průměrně 328 tanků, zatímco na konci roku 1943 jen 165. Tímto nedostatkem strojů obzvlášť trpěly jednotky na atlantickém pobřeží. 7. armáda zde disponovala 12 divizemi a jednou na Normandských ostrovech (319. pěší), 15. armáda s 18 divizemi. Waffen-SS do této oblasti umístilo celkem osm divizí. Konkrétně 1., 2., 9., 10. a 12. tankovou, 17. mechanizovanou, 6. horskou a 34. pěší. Nicméně jedinou tankovou divizí, která byla v blízkosti pobřeží a účastnila se počátečních bojů, byla 21. umístěná u Caen. Slabou stránkou obránců byly tzv. Ostgruppen, neboli východní prapory složené z cizinců. Tyto jednotky vznikly v lednu 1943 jako Ruská osvobozená armáda. Kvůli neúspěchům na východní frontě byly v říjnu téhož roku přesunuty na obranu valu, kde projevovaly neochotu bojovat proti Spojencům. Přímo do normandské oblasti bylo umístěno 23 těchto praporů, což tvořilo asi 20 % všech jednotek v tomto sektoru. Obránci trpěli opakující se rutinou, která otupila jejich každodenní povinnosti. Celková morálka a ochota bojovat tak byla na velmi malé úrovni, což podpořily i již zmíněné problémy uvedené v předchozích kapitolách.¹³²

Spojenecké bombardování, které probíhalo již několik měsíců, nijak vážně nepoškodilo německá opevnění. Některé tvrze byly sice poničeny, ale většina odolala. Mnohem horší škody způsobilo na zdejší infrastruktuře. Bylo zničeno 75 % mostů, železnic s lokomotivami a radarů. Nálety se zaměřily také na silnice, sklady se zásobami, letiště apod. Působil zde rovněž odboj, který obráncům znepríjemňoval již tak špatnou situaci svými diverzními akcemi. Díky této situaci tak nebyl Wehrmacht dostatečně schopen přesouvat své zálohy a zásobovat obránce na pobřeží. „*Atlantický*

¹³² NIGEL, s. 213–223.

val existoval v létě 1944 jenom v Pas de Calais.“¹³³ Na ostatních úsecích se nacházel systém bodových, částečně nedokončených opevnění.¹³⁴

Počasí na počátku června 1944 bylo pro invazi naprosto nevhodné, zvláště pak 5. června. Tento den proudil na pobřeží velice silný vítr, který způsobil velké vlny na moři. K tomu se přidalo mrholení a velká oblačnost. Podle německých meteorologů se počasí nemělo v následující době nijak zlepšit. „*Námořnictvo ujistilo Rommela, že spojenci potřebují nejméně pět hezkých dnů za sebou, aby mohli vylodit své síly.*“¹³⁵ Tyto předpovědi však nemohly být nijak přesné, neboť většina meteorologických stanic na pobřeží byla poničena spojeneckým bombardováním. Německé velení se vzhledem k tomuto nepříznivému počasí, rozhodlo naplánovat na 6. červen cvičení v Rennes, které mělo být zaměřené na odrazení vzdušného výsadku. Měli se ho zúčastnit všichni velitelé pluků a divizí v severozápadní Francii. Jelikož cvičení bylo naplánováno na ráno, vyjela většina vyšších důstojníků již o den dříve, tedy 5. června. Polní maršál Rommel se této akce zúčastnit neměl, neboť odjel do Německa na oslavu manželčiny narozenin. Následně se měl sejít s Vůdcem a jednat s ním o přísunu nezbytných posil na opevnění pobřeží. Jediný kdo zůstal z divizních velitelů, byl generál Kraiss, velitel 352. pěší divize, Rommelův zástupce generál Speidel a generál Marcks, jež velel LXXXIV. sboru. V den D, se tak většina jednotek na pobřeží, nacházela bez svého nejvyššího velení.¹³⁶

4.2 Výsledek invaze a jeho důsledky na průběh války

Spojenecké vylodění v Normandii se uskutečnilo 6. června 1944. Byla to nejrozsáhlejší obojživelná invaze v průběhu celé války. Při strategickém plánování Spojenci vycházeli z předešlých operací, především z vylodění u Dieppe, které skončilo spojeneckým neúspěchem. „*Výsadek u Dieppe znamenal pro Spojence kromě ztrát i několik nových zkušeností: Mimo jiné se zde přesvědčili, že nemohou doufat v to, že se jim v budoucnu podaří ukořistit fungující přístav.*“¹³⁷ Další negativní skutečností byla absence těžké techniky, především tanků. Na rozdíl od německých obránců se poučili z chyb, kterých se u Dieppe dopustili. Svoji taktiku zdokonalili při vylodění v Africe, na Sicílii a

¹³³ CARELL, s. 16.

¹³⁴ CAWTHORN, s. 146.

¹³⁵ PERRAULT, s. 236.

¹³⁶ CARELL, s.14–19.

¹³⁷ NEILLANDS, s. 27.

pevninské Itálii. Invaze v Normandii však měla zcela jiný charakter, neboť Spojenci útočili na „připravenou“ obrannou linii s názvem Atlantický val. Této operace se zúčastnili nejen Američané, Britové a Kanadčané, ale třeba také Francouzi a Poláci. Spojenecký útok se soustředil na pět vylodovacích pláží s krycími názvy Utah, Omaha, Gold, Juno a Sword.¹³⁸

Samotnému vylodění předcházelo několika měsíční bombardování pobřeží, které bylo v den D podpořeno námořním ostřelováním. První invazní jednotky se začaly shromažďovat na plážích v půl sedmé ráno, kdy bylo stanoveno oficiální zahájení operace. Vzdušné výsadky byly nicméně shozeny již krátce po půlnoci několik kilometrů od pobřeží. Konkrétně 6. britská a 82. a 101. americká divize. Měly za úkol zabránit přísunu německých tankových záloh, které by značně ztížily vylodění. Na samotných plážích se v počáteční fázi začaly vylodovat jednotlivé divize, pod vedením 21. skupiny armád polního maršála Montgomeryho. Pod americké jednotky spadaly pláže Utah a Omaha, pod britské Gold a Sword. Poslední sektor s označením Juno, měly na starost kanadské oddíly. Proti nim na všech úsecích stály celkem tři německé pěší divize, složené jen z druhořadých, špatně vyzbrojených vojáků. Byly jimi 352., 709. a 716. divize, jež byly umístěny v obraně valu, který v této oblasti naprosto nevyhovoval. Pro Spojence tak postup nepředstavoval nijak zásadní problém. Na pláži Omaha, to ovšem bylo zcela jiné. Zde se bránily dva pěší pluky z 352. divize, složené z veteránů s dobrou výzbrojí. Spojenci zde utrpěli velké ztráty, ale i přesto se jim nakonec podařilo sektor zajistit.¹³⁹

Do konce dne D, se na normandských plážích vylodilo celkem 175 000 mužů. Během prvního dne ztratily obě strany okolo 5000 mužů. Největší spojenecké ztráty byly 2400 vojáků na Omaze. Na Junu činily ztráty 1200, na Swordu 650, Gold 400 a na Utahu jen 200 mužů. V této oblasti se také podařil Spojencům největší postup v rozloze 35 km². Spojenecké námořnictvo na tuto akci využilo celkem přes 7000 plavidel, z nichž většina se skládala z vylodovacích člunů. Letectvo v ten den podniklo okolo 14 000 náletů. Luftwaffe jim oponovala jen 300 vzlety, což byl velký nepoměr. Němci sice měly k dispozici okolo 3800 letadel, ale v oblasti vylodění jich bylo jen necelých 200. Tento fakt rovněž způsobil, že německé zálohy se ve větším množství zapojily do

¹³⁸ Tamtéž, s. 19–21.

¹³⁹ STONE, s. 47an.

obranu až s několika denním zpožděním, neboť stále probíhaly spojenecké nálety, které tyto přesuny zpomalovaly.¹⁴⁰

Druhého dne se do bojů zapojily i jednotky SS, konkrétně 12. tanková Hitlerjugend. Tuto divizi sice tvořili zkušení důstojníci a poddůstojníci, ale mužstvo se skládalo z 18 letých zfanatizovaných mladíků, bez bojových zkušeností. Projevilo se to také v boji o Caen, kde ztratili celkem přes 60 % mužů. Další obrněné zálohy z vnitrozemí přijely až mezi 8. a 9. červnem, neboť se Hitler stále domníval, že to byla jen zastírací akce a hlavní vyloďovací vlna přijde v Pas-de-Calais. Touto nerozhodností však nechali Spojencům dostatek času na přísun dalších jednotek a umístění umělých přístavů, které si přivezli s sebou. „Do 12. června se podařilo všech pět původních vyloďovacích pláží propojit do jediného souvislého předmostí, zatímco početná flotila nákladních plavidel neustále křížovala Lamanšským průlivem tam a zpět mezi Anglií a Normandií, kde na plážích a u umělých přístavů Mulberry vykládala další jednotky a vybavení.“¹⁴¹ Do tohoto dne byla spojenecká situace následující: „přivezli 326 000 vojáků, 54 000 dopravních prostředků a 104 000 tun materiálu na území, které bylo 100 km dlouhé a 30 km hluboké“.¹⁴² Německé jednotky se však bránily velmi houževnatě a spojenecký postup razantně zpomalily. Obráncům napomohl i charakter zdejší krajiny, především tzv. bocage, jež byly živé ploty, které ztěžovaly postup obrněné technice. Spojenci tak museli postupovat po předem určených trasách, které byly dobře opevněny. Němci tak působili nepřátelům větší ztráty, než jaké sami utrpěli. Spojenci však přivázeli další posily a ztráty tak bez problémů nahrazovali. Nedalo se to však říci o Němcích, kteří své ztráty nahrazovali jen velmi obtížně.¹⁴³

V druhé polovině června se v této oblasti uskutečnily dvě větší operace. V britském sektoru to byl útok na Caen a v americkém bitva o Cherbourg. Pomalý postup Spojenců zapříčinil, že se do oblasti kolem Caen, stihly přesunout záložní jednotky. Původně zde byla umístěna 21. tanková divize. Posléze se tam přesunuly i další oddíly, jako byla například 12. SS Hitlerjugend, nebo přeživší jednotky z pobřeží. Spojenci podnikli hned několik pokusů město dobýt, ale bez úspěchu. Podařilo se jim to až v polovině července za cenu velikých ztrát na životech. Americké jednotky neměly tak velké problémy, jako Britové. Na Cotentinském poloostrově se nacházely jen pěší

¹⁴⁰ CAWTHORNE, s. 142; HARGREAVES, s. 97an.

¹⁴¹ STONE, s. 48.

¹⁴² GRUCHMANN, Lothar, *Totaler Krieg, Vom Blitzkrieg zur bedingungslosen Kapitulation*, München 1991, s. 196.

¹⁴³ STONE, s. 48; WILLIAMSON, Gordon, *Waffen SS*, Brno 2007, s. 108an.

divize s minimem těžké techniky. „*V obranných liniích chyběly tanky a samohybná děla, a i pro těch několik málo vojenských vozidel, která měly jednotky k dispozici, zpravidla chyběl benzin.*“¹⁴⁴ Útok zde odolávaly jen 91., 243. a zbytek 709. divize. Cherbourg padl na konci června a s ním v podstatě i celý Cotentinský poloostrov. Spojenci tak získali první velký přístav a svůj postup mohli přesměrovat do vnitrozemí na oblast kolem St. Lo. Na počátku července měli Spojenci v Normandii již 28 divizí, zatímco Němci jen neustále přesouvali další záložní jednotky a nebyli schopni podniknout nějakou větší protiofenzívu. Dne 2. července byl odvolán z postu vrchního velitele skupiny armád Západ polní maršál Rundstedt, kterého nahradil polní maršál Günther von Kluge.¹⁴⁵

Na konci července se německá obrana stále držela 25 km od pobřeží, mimo Cotentinu, který již Spojenci obsadili. 3. armáda generála Pattona se pokusila o průlom u měst Avranches a St. Lo. Útok byl úspěšný a Němci se tak museli stáhnout. Teprve v této době dostal von Kluge povolení od Hitlera k přesunu posil od Pas-de-Calais, které se připojily k obráncům v Normandii na začátku srpna. Dokázaly sice zbrzdit spojenecký útok v oblasti kolem Falais, ale dostaly se tak do obklíčení, ve kterém uvízlo přes 50 000 Němců ze 7. armády a 5. tankové armády. Falaiská kapsa se definitivně uzavřela 20. srpna a kromě již zmíněných jednotek zde Wehrmacht ztratil přes 500 tanků, několik tisíc dalších vozidel a nespočetné množství výzbroje a výstroje. Vzhledem k této nepříznivé situaci byla opět provedena změna na postu vrchního velitele skupiny armád Západ. Polního maršála von Klugeho nahradil maršál Walter Model. Po tomto spojeneckém úspěchu již německé jednotky nekladly odpor a 25. srpna byla osvobozena Paříž. Němcům tak nezbývalo nic jiného, než připustit, že: „*spojenecká invaze do Normandie 6. června 1944 se zdařila.*“¹⁴⁶ V této době také oficiálně skončila bitva o Normandii.¹⁴⁷

Naprostým vítězem této bitvy se stala invazní vojska. „*Západní spojenci se na invazi do Normandie dlouho připravovali. Proto mohli 6. června 1944 vylodit dokonale připravená a vyzbrojená vojska.*“¹⁴⁸ Navíc si již předem zajistili vzdušnou a námořní převahu. Po vylodění získali i tu pozemní. Německá armáda v této bitvě přišla téměř o 40 divizí, z nichž jen velmi malá část byla opět zreorganizována. Ztratila tak 200 000

¹⁴⁴ STAFFORD, s. 256.

¹⁴⁵ NIGEL, s. 223.

¹⁴⁶ HILLGRUBER, s. 134.

¹⁴⁷ BISHOP, *Organizace a bojiště německé pěchoty ve 2. světové válce*, s. 156; STONE, s. 49.

¹⁴⁸ HUBÁČEK, Miloš, *Invaze*, Praha 1991, s. 506.

mužů a dalších 200 000 vojáků padlo do zajetí. V tomto výčtu mužů bylo i 24 divizních, sborových a armádních velitelů. Wehrmacht dále přišel o více než 3000 děl a 1000 tanků, nemluvě o velikém množství výzbroje. Kriegsmarine a Luftwaffe počítaly své ztráty jen ve stovkách. Nebylo to dáno tím, že by v boji nějak zvlášť vynikaly, ale tím, že jich ani více nasadit nemohly. Spojenci utrpěli také početné ztráty, především v počátečních bojích. Celkové ztráty tak činily přes 170 000 mužů, z nichž 100 000 byli Američané a zbytek se skládal z Britů a Kanadánů. Spojenci dále přišli v den D o více než 100 letadel a stejný počet plavidel. V celé bitvě ztratili celkem 4000 letadel a několik tisíc kusů pozemní techniky. Mezi ztráty se počítali padlí, ranění, zajatí a nezvěstní vojáci.¹⁴⁹

Po prohrané bitvě o Normandii, kdy se v Evropě vytvořila druhá fronta, bylo již téměř jisté, že nacistické Německo válku prohraje. Na obou frontách prohrávalo a nepřítel nad nimi měl materiální převahu. Na západě se Spojencům po vyhrané bitvě naskytla možnost obsadit celou Francii a postoupit až k německým hranicím. „*Spojenecký útok na „pevnost Evropa“ přispěl k tomu, že se již na konci roku 1944 bojovalo na východních i západních hranicích Říše.*“¹⁵⁰ Lze tak říci, že úspěch vylodění v Normandii, výrazně přispěl k porážce nacistického Německa.¹⁵¹

¹⁴⁹ BLANDFORD, Edmund, *Obě strany invaze*, Praha 2005, s. 295; CAWTHORN, s. 159.

¹⁵⁰ GRUCHMANN, s. 211.

¹⁵¹ HUBÁČEK, s. 506.

Závěr

„Hlavní úlohou Atlantického valu bylo zastavit spojeneckou obojživelnou invazi.“¹⁵² Měl být vystaven po celé délce atlantického pobřeží od španělských hranic, až po polární oblasti v Norsku. První opevnění se začalo budovat v oblasti kolem Pas-de-Calais již v roce 1940. Tyto dělostřelecké tvrže však měly podpořit německý útok na Velkou Británii. Po neúspěchu operace Lvoun se Wehrmacht zaměřil na jiné oblasti a posléze se zcela přeorientoval na východní frontu. V této době se výstavba zaměřila především na ponorkové základny v Norsku a opevnění Normanských ostrovů, které byly jedinou částí Velké Británie ovládané nacistickým Německem. V Norsku tyto námořní základny měly převážně zabraňovat spojeneckému zásobování Sovětského svazu. Po stále se navyšujícím počtu spojeneckých výpadů na pobřeží, byl Hitler nucen vydat v prosinci 1941 směrnici, ve které schválil vybudování bodového pobřežního opevnění, převážně v Norsku. Tyto tvrže měly odrážet spojenecké nájezdy a chránit německé konvoje, které z Norska dopravovaly potřebné suroviny.

Vzhledem k přesunu spojeneckých výpadů na francouzské pobřeží, byl Hitler v březnu 1942 nucen vydat další směrnici, ve které zahájil opevňování tohoto území. Výstavba se zaměřila především na obranu přístavů, neboť ty byly pro úspěšnou invazi velmi důležité. Nacistické vedení totiž předpokládalo, že se Spojenci dříve nebo později pokusí vylodit do Evropy. Proto také Hitler v srpnu 1942 vydal příkaz vybudovat na pobřeží celkem přes 15 000 objektů. Potvrzení tohoto rozhodnutí mu poskytli Spojenci o několik dní později, když proběhlo vylodění u Dieppe, které však němečtí obránci bez problémů odrazili. Tato akce však měla na vedení Třetí říše spíše negativní vliv, neboť se uspokojilo snadným úspěchem a nevyžadovalo poté takový důraz na samotnou výstavbu Atlantického valu.

Vrchol stavebních prací probíhal na jaře 1943. Poté se výstavba začala zpomalovat a na některých místech se dokonce úplně zastavila. Bylo to způsobeno celkovou situací Německa ve válce, neboť v této době začalo na všech frontách prohrávat. Výstavbě nepomohla ani totální mobilizace, kterou Hitler vyhlásil právě v této době. Dělníci byli přesunuti do Říše, aby podpořili výrobu techniky, která mířila na východní frontu. Stejně to bylo i s obránci pobřeží, kteří byli přeloženi na východ, aby doplnili vzniklé ztráty. Tuto klesající tendenci měl zastavit polní maršál Rommel, který byl do této oblasti přidělen v listopadu 1943. Rommel ihned začal s rozšířením

¹⁵² ZALOGA, *Atlantický val Francie*, s. 4.

výstavby, ve které se zaměřil především na bunkry pro pěchotu. Dále nechal vybudovat pobřežní překážky, které se skládaly z několika druhů zátaras, jako byly například minová pole, ostnatý drát, betonové bloky, rozsocháče apod. Myslel i na opatření proti vzdušným výsadbám. Nechal zaplavit některá pole a rozmístit překážky, které by zabránily v přistání kluzáků.

Celou výstavbu Atlantického valu vedla Todtova organizace, která z části vycházela z předchozích zkušeností na Západním valu. Toto polovojenské sdružení ovládalo veškeré stavební firmy, které se na stavbě podílely. Zajišťovalo veškerý stavební materiál a dělníky. Snažilo se veškeré postupy provádět co nejefektivněji, ať už z hlediska zásobování, dopravy nebo využití lidí. Vše ale postupně ztěžovaly negativní dopady války. Mimo již zmíněné přesuny dělníků na jiné stavby nebo opravy, byla omezena i doprava materiálu, neboť sílící spojenecké bombardování ničilo veškeré pozemní komunikace. Nemluvě o diverzních akcích francouzského odboje.

Každý úsek valu měl jiné stavební priority a podle toho byl také opevněn. V Norsku se zaměřil na výstavbu ponorkových základen. V Dánsku kombinoval především námořní a protiletectvou obranu. V malém úseku samotného Německa byla situace dosti podobná té v Dánsku. Na území Nizozemska byla vybudována silná protivzdušná obrana, neboť přes tuto oblast vedl hlavní spojenecký koridor při náletech na Německo. V nejkratším úseku celého valu, který se nacházel v Belgii, bylo již pobřeží mnohem lépe opevněno, neboť se tento prostor rozprostíral v blízkosti plánovaného vyloďení. Nejsilnější obrana celého valu, byla ale vybudována na území Francie, především v oblasti Pas-de-Calais. V místě skutečného vyloďení se však nacházela jen slabá nedokončená obrana. Lze tak shrnout, že jedinou silně opevněnou oblastí valu, se stalo území kolem Pas-de-Calais. V ostatních oblastech se nedalo hovořit o souvislé obranné linii.

Každá vojenská organizace se zaměřila na odlišný typ obranných pevností. Pozemní vojsko řídilo výstavbu pěchotních a části dělostřeleckých tvrzí. Budovalo rovněž překážky na plážích proti vojákům a těžké technice a ve vnitrozemí proti vzdušnému výsadbě. Námořnictvo se specializovalo na budování velkých ponorkových komplexů a těžkého pobřežního dělostřelectva. Letectvo pak zajišťovalo protivzdušnou obranu.

Co se týče obránců, kteří sloužili v této oblasti, spadali pod skupinu armád B, polního maršála Rommela. Území Dolní Normandie, kde se vyloďení nakonec uskutečnilo, měla na starost 7. armáda. Přímo na plážích Omaha, Utah, Gold, Juno a

Sword, se pak bránily 352., 709. a 716. pěší divize. Tyto jednotky byly složeny buď z velmi mladých, nebo naopak velmi starých mužů, bez bojových zkušeností. Byly to především druhořadí vojáci, kteří se nehodili z nejrůznějších důvodů pro nasazení na východní frontě. Nacházelo se zde i velké množství cizinců, kteří působili v tzv. východních praporech. Veškeré útvary na pobřeží byly vyzbrojeny jen v omezené míře. Většina mužů měla opakovací pušku K98, která se nemohla rovnat spojeneckým poloautomatickým zbraním. V těžké technice sice Wehrmacht Spojence převyšoval, ale v den D měl na pobřeží jen velmi málo těchto strojů. Letectvo a námořnictvo se v této oblasti prakticky nenacházelo, což Spojencům značně usnadnilo invazi. Co se týče samotného valu, tak ten byl v této oblasti velmi nedostatečný. Bylo zde umístěno málo pěchotních bunkrů a ještě méně dělostřeleckých postavení. Část z nich navíc nebyla ještě zcela dokončena a chyběla jim tak palebná podpora.

Velké neshody panovaly mezi vrchním vedením ohledně strategie při vylodění. Spory vznikaly hlavně v otázce rozmístění záloh. Rommel je chtěl mít přímo na pobřeží, zatímco Rundstedt je chtěl rozmístit ve vnitrozemí. Další rozpor vznikl v místě určení samotné invaze. Většina německého velení, včetně Hitlera, zastávala názor, že hlavní vlna vylodění proběhne v okolí Pas-de-Calais. Bylo to nejvhodnější místo ve všech ohledech. Z vrchního velení předpokládal jinou oblast jen Rommel, a to Normandii. Tato německá nevědomost byla způsobena rozsáhlou spojeneckou dezinformační činností. Tento fakt zvýraznilo i plánované cvičení stanovené na 6. červen, které odvolalo většinu vyšších důstojníků z pobřeží. Z toho vyplývá, že německá obrana byla na invazi naprosto nepřipravená. *„Atlantický val byl kolosální podvod, menší pro nepřítel než pro Němce.“*¹⁵³

Samotné vylodění obránce naprosto zaskočilo. Němci sice v průběhu června dokázali Spojence držet v ustálené oblasti, ale s neustálým přísunem dalších spojeneckých vojáků, jim nezbylo nic jiného, než začít ustupovat. Wehrmacht nedokázal efektivně nahrazovat své ztráty a přísun záloh byl velmi pomalý, neboť se Hitler stále domníval, že šlo jen o zastírací manévr. Bitva o Normandii skončila na konci srpna 1944 osvobozením Paříže.

Lze tak shrnout, že na neúspěchu odražení invaze mělo vliv hned několik faktorů. Tím největším byl nedostatek opěrných bodů. *„V Normandii Atlantický val jako takový neexistoval, stála zde pouze linie nedokončených, sporadických*

¹⁵³ Tamtéž, s. 57.

opevnění.“¹⁵⁴ Důležitou úlohu samozřejmě sehrála i naprostá absence německého letectva a námořnictva. Spojenci tak mohli bez větších problémů připlout až k pobřeží a vylodit se. Zároveň si mohli připravit pole působení na pobřeží díky neustálému bombardování. Co se týče samotných obránců, tak jejich bojeschopnost byla na velmi nízké úrovni. Sestávali se z druhořadých vojáků a byli proti Spojencům jen velmi špatně vyzbrojeni. Svou úlohu sehrály také rozpory v německém vedení a veliká preciznost spojenecké přípravy. Invaze tak skončila německým neúspěchem, což vedlo k otevření druhé fronty v Evropě a postupnému ukončení celé války.

¹⁵⁴ HARGREAVES, s. 82.

Seznam zkratek

Adolfkanonen – Adolfův kanon

Afrikakorps – africký sbor

AOK – Armee Ober Kommando – vrchní velitelství armády

Artilleriegruppe – dělostřelecká skupina

BAR – Browningova automatická puška

Bf 109 – Messerschmitt Bayerische flugzeugwerke – stíhací letadlo

Blitzkrieg – blesková válka

CORF – Commission d'Organisation des Régions Fortifiées – komise pro organizaci pevnostních sektorů

FW 190 – Focke-Wulf – stíhací letadlo

G43 – Gewehr 1943 – poloautomatická puška

H – Heer – pozemní vojsko

HKAA – Heeres Küsten Artillerie Abteillung – oddíl pobřežního dělostřelectva pozemního vojska

HKAR – Heeres Küsten Artillerie Regiment – pluk pobřežního dělostřelectva pozemního vojska

K98 – Karabiner 1898 – opakovací puška

K...f – kanon, číslo série, označení země původu (Francie)

Kriegsmarine – válečné námořnictvo

KVA – Küsten Verteidigung Abschnitt – pobřežní obranný úsek

KVG – Küsten Verteidigung Gruppe – pobřežní obranná skupina

L – Luftwaffe – letectvo

LT – lehký tank

Luftflotte – vzdušná armáda

Luftwaffe – letectvo

M – Marine – námořnictvo

MAA – Marine Artillerie Abteilung – oddíl námořního dělostřelectva

Marinegruppe – námořní skupina

MG 34 – Maschinengewehr 1934 – kulomet

MG 42 – Maschinengewehr 1942 – kulomet

MP 40 – Maschinenpistole 1940 – samopal

OB – Offene Bettung – otevřené ložiště

OKH – Oberkommando Heer – vrchní velení pozemního vojska
OKL – Oberkommando Luftwaffe – vrchní velení letectva
OKM – Oberkommando Marine – vrchní velení námořnictva
OKW – Oberkommando Wehrmacht – vrchní velení branné moci
Osttruppen – východní prapory
P08 – pistole 1908
P38 – pistole 1938
Panzerarmee Afrika – tanková armáda Afrika
Panzerfaust – pancéřová pěst
Panzerschreck – bazuka
PzKpffw – Panzerkampfwagen – německý tank
R – Regelbau – typizovaná stavba
RAF – Royal Air Force – královské vojenské letectvo
SA – Sturmabteilung – úderné jednotky
SK – Sonderkonstruktion – zvláštní provedení
SS – Schutzstaffeln – ochranné oddíly
V – Vergeltungswaffe – odvetné zbraně dlouhého doletu
Vf – Verstärkt feldmässig – betonem zesílené postavení, tobruk
Volksdeutsche – národní Němci
Wehrmacht – německá branná moc
WN – Widerstandnest – hnízdo odporu

Bibliografie

- BARNETT, Correlli, *Hitlerovi generálové*, Brno 1997.
- BISHOP, Chris, *Divize Waffen-SS 1939–1945*, Praha 2008.
- BISHOP, Chris, *Organizace a bojiště německé pěchoty ve 2. Světové válce*, Praha 2009.
- BLANDFORD, Edmund, *Obě strany invaze*, Praha 2005.
- BRICE, Martin Hubert, *Tvrze, hrady a pevnosti: opevňovací umění od prehistorie po současnost*, Praha 1999.
- CARELL, Paul, *Útok na pevnost Evropa: invaze 1944 očima poražených*, Praha 1995.
- CAWTHORN, Nigel, *Bitvy Druhé světové války*, Frýdek – Místek 2007.
- ČEJKA, Eduard, *Velký přelom*, Praha 1988.
- DAVIES, Norman, *Evropa ve válce 1939–1945, žádné jednoduché vítězství*, Praha 2007.
- DUBÁNEK, Martin, *Malá kniha o velkých bunkrech, největší stavby světa 1918–1945*, Praha 2013.
- FOWLER, Will, *Operace Overlord, vylodění v Normandii: prvních 24 hodin*, Praha 2004.
- GRUCHMANN, Lothar, *Totaler Krieg, Vom Blitzkrieg zur bedingungslosen Kapitulation*, München 1991.
- HARGREAVES, Richard, *Němci v Normandii*, Praha 2008.
- HILLGRUBER, Andreas, *Der 2. Weltkrieg: Kriegziele und Strategie der großen Mächte*, Stuttgart 1982.
- HUBÁČEK, Miloš, *Invaze*, Praha 1991.
- ISBY, David C., *Hráz proti invazi: německá armáda v den D*, Brno 2004.
- KUPKA, Vladimír, *Atlantický val*, Dvůr Králové nad Labem 1995.
- KUPKA, Vladimír, *Průvodce po Maginotově linii*, Dvůr Králové 1997.
- MILANO, Vince, CONNER, Bruce, *Válka v Normandii, ode dne D K Saint-lo německýma očima*, Praha 2012.
- MYŠKA, Ludvík, *Druhá světová válka, stručné dějiny*, Praha 1985.
- NEILLANDS, Robin, *Den D 1944: Hlasy z Normandie*, Ostrava 1994.
- NIGEL, Thomas, *Německá armáda za druhé světové války*, Brno 2007.
- PERRAULT, Gilles, *Tajemství dne D*, Praha 1968.
- RÁBOŇ, Martin, *Maginotova linie, hranice z betonu a oceli*, Brno 1997.
- RIPLEY, Tim, *Dějiny Waffen-SS 1925–1945*, Praha 2011.

- SHORT, Neil, *Západní val, siegfriedova linie*, Praha 2010.
- STAFFORD, David, *Deset dní do dne D: poslední hodiny před spojeneckou invazí do Evropy*, Praha 2004.
- STONE, David, *Hitlerova armáda 1939–1945: vojáci, výzbroj a organizace*, Praha 2012.
- ŠNEJDÁREK, Antonín, *Druhá světová válka*, Praha 1960.
- WILLIAMSON, Gordon, *Německé ponorkové základny a bunkry v letech 1941–45*, Praha 2007.
- WILLIAMSON, Gordon, *Waffen SS*, Brno 2007.
- ZALOGA, Steven J., *Atlantický val Belgie, Nizozemsko, Dánsko a Norsko*, Praha 2010.
- ZALOGA, Steven J., *Atlantický val Francie*, Praha 2009.

Resumé česky

Spojenecké vyloďení v Normandii, které se uskutečnilo 6. června 1944, zastihlo německé obránce z větší míry nepřipravené. Německé vedení předpokládalo, že Spojenci podniknou dříve či později invazi do Evropy. Proto také již od roku 1940, respektive 1942, začala výstavba gigantického projektu s názvem Atlantický val. Tato obranná linie se měla nacházet na atlantickém pobřeží, od španělských hranic, až po polární oblasti v Norsku. Z počátku se výstavba zaměřila na ponorkové komplexy a budování tvrzí v Pas-de-Calais a na Normandských ostrovech. Poté následovalo opevňování důležitých přístavů a až v poslední fázi se zaměřili na ochranu samotného pobřeží. Vrchol stavebních prací tak nastal na jaře 1943. Se zhoršující se válečnou situací, se rovněž začaly vyskytovat problémy v samotné výstavbě valu. Práce se neustále zpomalovaly a na některých místech se dokonce zcela zastavily. Bylo to způsobeno především přesunem pracovních sil do jiných oblastí a stále se zhoršujícím přísunem stavebního materiálu. Podobná situace panovala i mezi samotnými obránci valu, kteří se převážně skládali jen z druhořadých vojáků s minimálními bojovými zkušenostmi. Tyto faktory přispěly k tomu, že se obrana nestihla zcela dokončit a řádně vyzbrojit.

Problém rovněž nastal v plánech na odrazení invaze. Německé velení bylo přesvědčeno, že spojenecké vyloďení proběhne v okolí Pas-de-Calais a nikoli v Normandii. Bylo to dáno velmi propracovanou dezinformační spojeneckou strategií, která obránce zcela oklamala. Němci tak přizpůsobili veškeré obranné priority právě jmenované oblasti a ostatním územím nevěnovali takovou pozornost, což při vyloďení sehrálo důležitou úlohu. Výrazným handicapem se pro Třetí říši v této oblasti rovněž stala naprostá absence letectva a námořnictva. Spojenci tak získali výraznou převahu, která jim velmi pomohla i v pozdějších bojích. Tyto nepříznivé faktory zapříčinily, že německá obrana v den D, nebyla schopna odolat spojeneckému útoku. Invazním vojskům se tak otevřela cesta do západní Evropy a posléze i k ukončení celé války.

Resumé anglicky

On the 6th June 1944 Allied landing caught German defenders almost unprepared. German command supposed, that Allies take sooner or later, invasion into Europe. That was the reason why they began to build in 1940, respectively in 1942, a giant project called Atlantic Wall. This defensive line should be placed on Atlantic coast from Spanish border towards to polar regions in Norway. At the beginning they focused on protection of submarine complexes and building of strongholds in Pas-de-Calais and on Channel Islands. It was followed by fortification of important harbors and in final phase they focused on protection of coast itself. The peak of construction work was occurred in spring of 1943. With negative development of the end of war, there became to be a problem with building of wall itself. Work continues to slow down and in some places totally stoped. It was caused especially by labor reallocation to other regions and by deteriorating supply of raw material. Almost the same problem was among the defenders of wall who were mostly consist only of second-class soldiers with minimal combat experience. These factors contributed to the fact that the defense was not complete and properly armed.

Problem was also in plans to repel the invasion. German command supposed the invasion will be near Pas-de-Calais but not in Normandy. It was given by very elaborate disinformation Allied strategy, which totally fooled the defenders. Germans customize all their defensive priorities in these regions according to this information and for other regions did not pay much attention, which played an important role during landing. Important handicap for the Third Reich was absence of air force and navy in this region. Allies gained a significant advantage, which greatly helped them in later battles. These unfavorable factors caused the german defense wasn't able to resist the Allied attack in D-Day. Invading troops opened the way to Western Europe and later also to end the war.